

Bilder av Bellevue - Föreställningar kring ett industriområde

Jenny Brantestad

Uppsats för avläggande av filosofie kandidatexamen i
Kulturvård, Bebyggelseantikvariskt program
15 hp
Institutionen för kulturvård
Göteborgs universitet

2011:31

Bilder av Bellevue- Föreställningar kring ett industriområde

Jenny Brantestad

Handledare: Katarina Saltzman

Kandidatuppsats, 15 hp
Bebyggelseantikvariskt program
Lå 2010/11

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
Department of Conservation
P.O. Box 130
SE-405 30 Göteborg, Sweden

www.conservation.gu.se
Tel +46 31 7864700
Fax +46 31 786 47 03

Program in Integrated Conservation of Built Environments
Graduating thesis, BA/Sc, 2011

By: Jenny Brantestad
Mentor: Katarina Saltzman

Images on Bellevue- ideas about an industrial area

ABSTRACT

This bachelor essay aims to illuminate different images and ideas about Bellevue industrial area. The area is situated in a district in Gothenburg, called Gamlestaden, where Bellevue industrial area is a former industrial area, today mostly used by minor occupations. The district is facing a major transformation, based on a detailed master plan. One aim is to create a district with mixed functions; like residences, businesses, offices, services and cultural activities all together. This essay is based mainly from a user perspective, but it also has the perspective from the ideas and visions by the City Planning Office.

The material is mainly based on interviews with seven informants, representing different kinds of occupations in the area. One interview is also made with a city planner. The material is analysed on the basis of the academic Henri Lefebvre and Michel Foucault, who both discussed social life in relation to a spatial context. This is useful form my essay, when it partially aims to look into different ideas about the physical environment, where buildings are included, in relation to social dimensions. My starting point in this essay, is the importance of a corner stone in city planning, which has a social perspective, a human perspective, and that the city should be a place for everyone.

How the area will develop is still not clear, what is clear though, is that the area is under big change. The informant's hopes to be able to operate in the future area, fits well with the plans by the City Planning Office, have about creating a mixed function district. So with good conditions the area has a good chance to develop into something that will be favourable for all parties involved.

Title in original language: Bilder av Bellevue
– Föreställningar kring ett industriområde

Language of text: Swedish

Number of pages: 61

Keywords: images, city transformation,
mixed functions district, city planning, social
life, spatial context, social perspective

ISSN 1101-3303

ISRN GU/KUV—11/31--SE

Förord

Ett stort tack till mina informanter som delade med sig av sina tankar, det är tack vare er som uppsatsen är så rik på berättelser. Tack även till min handledare, Katarina Saltzman.

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Problemformulering och frågeställning	10
1.3 Syfte	10
1.4 Mål	10
1.5 Metod och material	11
1.6 Tidigare forskning	12
1.7 Teoretisk referensram	13
1.8 Definitioner av begrepp	15
1.9 Disposition	16
2. Bilder av Bellevue	17
2.1 Geografiskt läge mellan Gamlestaden och Kviberg	17
2.2 Historik	18
2.2.1 ”Det var rena rama landsbygden här då”	19
2.3 Nuvarande detaljplaner	21
2.3.1 Kort om områdets aktuella planer	21
2.4 Föreställningar kring Bellevue industriområde	22
2.4.1 Beskrivning av verksamheternas förutsättningar, begränsningar och framtidsperspektiv	22
2.4.2 ”Det blir alltid lite sådär provisoriskt, verksamheterna på sådana här ställen”	24
2.4.3 ”Det är en jättesocial bit”	26
2.4.4 ”Vi bedriver uthyrning av platser, försäljningsplatser”	28
2.4.5 ”Italienska varor, allt från desserter till chark och ost”	30
2.4.6 ”Det är en religiös verksamhet för en del sen är det också en social verksamhet”	31
2.4.7 ”Second hand, insamling av kläder och möbler ja allt mellan himmel och jord”	34
2.4.8 ”Det är en handelsträdgård med tonvikt på blomsterhandelsidan”	36
2.4.9 Bellevue industriområde ur ett planeringsperspektiv	38
3. Rummets ramar, föreställningar och visioner	43
3.1 Föreställningarnas överensstämmelse	50
3.2 Industriområdet som en resurs	51
4. Avslutande diskussion	54
5. Sammanfattning	57
6. Käll – och litteraturförteckning	59
7. Bilagor	

1. Inledning

1.1 Bakgrund

”Sådana här områden växer inte på träd”.¹

Bellevue industriområde ligger i stadsdelen Gamlestaden, i nordöstra delen av Göteborg. Det är ett område som jag upplever vara lite i skymundan, bestående mestadels av enklare lagerbyggnader samt en del äldre tegelbyggnader. Området ligger mellan SKF:s fabriksbyggnader och det framväxande bostadsområdet Kvibergs Hage. Området kan beskrivas som ett mellanrum² i staden, som en plats som väntar på något annat. Samtidigt så är aktiviteten i området högst påtaglig med många olika verksamheter. Området är relativt välbesökt dagtid på vardagarna och på helgerna skrider en strid ström av människor till platsen, många för att besöka Bellevue Marknad och Stallgårdens Loppmarknad. Det finns också en hel del andra verksamheter i området såsom mataffär, fruktaffär, second hand, en handelsträdgård, en estnisk båtklubb och ett sunnimuslimskt bönecentrum. Sammantaget utgör området en kulturmiljö³. På kvällen har dock området en annan karaktär, det är tomt på människor och kan upplevas som otryggt.⁴ Bellevue industriområde ingår i den fördjupade översiktsplanen för Gamlestaden - Bagaregården som färdigställdes 2006. Den pekar på en del större förändringar inom området, vad som gäller industriområdet är inte helt entydigt men förändringar kommer att ske på sikt. För verksamheterna i industriområdet så betonas att dessa skall det värnas om och att visionen för området är att bygga en blandstad⁵. Detaljplanearbete pågår för SKF- området och för Kviberg. Ännu har inget detaljplanearbete påbörjats för Bellevue industriområde och en väntan råder.

Jag har vid ett flertal tillfällen besökt området och tycker om atmosfären där, jag tror att den till stor del utgörs av de verksamheter som finns på platsen och jag tänker därmed att dessa är viktiga för platsens fortlevnad. Men även områdets något oordnade struktur och bebyggelsens enklare utförande gör något med atmosfären. Att verksamheterna i sin tur finns i området beror till stor del på att dessa byggnaders utförande och läge ger en möjlighet till lägre hyror som därmed skapar plats för ekonomiskt svagare grupper i samhället att etablera sig på. När utveckling planeras för området läggs det ett perspektiv på platsen utifrån och ovanifrån, en visionsberättelse, i form av kartbilder och beslut. Samtidigt så upplever de som brukar platsen den inifrån, utifrån dess fysiska och sociala struktur. Just detta är något som intresserar mig, mötet mellan dessa synsätt på platsen, som jag väljer att kalla föreställningar om platsen.

¹ Informant stadsplaneraren

² Definition följer under delen 1.8 Definitioner av återkommande begrepp

³ Definition följer under delen 1.8 Definitioner av återkommande begrepp

⁴ Fördjupad översiktsplan för Gamlestaden – Bagaregården (2006) s. 10

⁵ Definition följer under delen 1.8 Definitioner av återkommande begrepp

1.2 Problemformulering och frågeställning

Göteborgs stad strävar mot stadsdelar av blandstadskaraktär, det gäller även för Gamlestaden i allmänhet och Bellevue industriområde i synnerhet. För Bellevue industriområde finns, som jag ser det, redan grunden till detta genom verksamheterna på platsen och det sociala liv som erhålls genom dessa. En kulturmiljö finns redan uppbyggd och etablerad och skulle kunna utgöra en viktig grund i utvecklingen av området. Min utgångspunkt är att en viktig byggsten i stadsbyggnad är ett socialt perspektiv, ett mänskligt perspektiv – att det i en stad finns plats för alla. Detta är inget som jag tror att stadsplanerare skulle motsäga och det är inte säkert att det finns en motsättning i hur Bellevue industriområde kommer att ta form. Men just för att Bellevue industriområde inrymmer många verksamheter som har etablerat sig där mycket på grund av de förutsättningar som bebyggelsen och områdets läge skapar och som kanske skulle ha det svårt att hitta likvärdiga platser, så tycker jag att det är en viktig ståndpunkt att ta upp. Hur området kommer att utvecklas blir så småningom en del av vår bebyggelsehistoria.

Utifrån detta är min övergripande frågeställning:

Vad finns det för föreställningar kring utveckling och framtid hos de verksamma i Bellevue industriområde och hur stämmer dessa överens med kommunens planer? utifrån denna följer två mer direkta frågor; hur påverkar byggnadens fysiska struktur verksamhetens utformning? och hur ser de verksamma på områdets bebyggelse och fysiska struktur?

1.3 Syfte

Bebyggelsemiljön i området kan uppfattas olika utifrån olika människor och vilken relation dessa har till platsen. Syftet med min uppsats är att visa på vilka föreställningar det finns om Bellevue industriområde främst med fokus utifrån de verksamma i området men även utifrån stadsplanerarnas vision. För att undersöka detta har jag använt mig av kvalitativa intervjuer. Att jag har lagt mest fokus på de verksamma inom området syftar till att få fram ett brukarperspektiv av platsen. Genom det vill jag belysa verksamheternas variation och betydelse för platsen. Ytterligare en aspekt är att se på hur bebyggelsen och dess inramning skapar förutsättning och begränsningar för verksamheterna samt att sätta detta i perspektiv på framtiden och utvecklingsplaner för området.

1.4 Mål

Målet med min uppsats är att visa på vilka föreställningar det finns om Bellevue industriområde utifrån verksamheterna, bebyggelsen och i ett framtida perspektiv, främst utifrån de verksamma i området men även utifrån stadsplanerarnas vision. Detta för att visa på hur områdets inifrånperspektiv stämmer överens med områdets utifrånperspektiv.

1.5 Metod och material

En stor del av materialet är ett empiriskt material, baserat på 9 intervjuer. Jag har använt mig av s.k. kvalitativ metodik som innebär en öppnare form av intervjuteknik. Vid själva intervjuerna har utgått ifrån teman utifrån vilka olika öppna frågor har formulerats. De tre teman som jag har utgått ifrån är *Verksamheten, Områdets bebyggelse och struktur och Framtiden och områdets utveckling*. Intervjuerna har pågått omkring 30 minuter och har spelats in. Därefter har transkriberingsarbete följt som har gett ett relativt stort och omfattande material. Det var inte helt lätt att hitta personer som kunde tänka sig att vara med och bli intervjuade. En viss misstänksamhet fanns mot vad jag skulle göra och det fick mig att ifrågasätta mitt syfte med uppsatsen och min roll som utifrånkommande student. Min känsla bekräftar till viss del områdets karaktär som en plats i väntan på vad som ska ske och nu när planer aktualiseras så verkar det finnas en viss misstänksamhet mot detta. Även om jag inte representerar någon bestämmande myndighet så kommer jag utifrån och vill prata om ämnen som en del uppfattar som känsliga, det är då förståeligt att några väljer att avstå. Men ett flertal hade inga problem med att prata om området utifrån mina frågor och delade med sig av sina tankar. Det blev således nio intervjuer genomförda. Sju av dessa utgår ifrån mina teman och frågelistan. Detta är intervjuer som jag har genomfört med verksamma inom området och där det har varit relevant att ställa samma frågor till samtliga för att kunna återge en bild av deras föreställningar. Resterande två intervjuer är genomförda utifrån egna frågelistor. Även här utgår frågorna från teman, den ena intervjun är med den ansvariga för den fördjupade översiktsplanens för området, som arbetar på Stadsbyggnadskontoret. Den andra intervjun gjorde jag för att få mera historisk bakgrund kring området, med en kvinna som har varit verksam där sedan 1940-talet.

Min roll som intervjuare har varit mestadels passiv, även om ett par av intervjuerna blev mera av ett samtal ju längre intervjun gick vilket gjorde mig mera aktiv. Dock har fokus legat på mina informanternas föreställningar. Det är viktigt att komma ihåg att dessa intervjuer representerar de intervjuades föreställningar och att det utifrån dessa är svårt att säga något rent generellt om hela området. För att kunna göra det hade jag fått genomföra intervjuer med alla verksamma inom området och det hade inte varit genomförbart vare sig tidsmässigt eller utifrån intresse bland de verksamma att bli intervjuad. Mina informanter har jag valt ut relativt förutsättningslöst, genom att gå till de olika verksamheterna i området och fråga om de kunde tänka sig att vara med på en intervju. Utifrån ja eller nej har jag sedan fortsatt att fråga och på en del av de ställen som inte ville vara med blev jag tipsad vidare. Då jag har frågat någon ur personalen på respektive verksamhet, har jag ofta blivit hänvisad till den ansvariga/chefen.

Då det finns en mångfald av verksamheter i området låg fokus främst på att välja informanter utifrån detta. Jag ville ha en variation av verksamheter och det fick jag genom affärsrörelser, en förening och en religiös verksamhet. Det är mestadels män som jag har intervjuat i området, detta beror på att det är mest män som driver de olika verksamheterna, en helt kvinnlig motorcykelförening finns men de ville inte bli intervjuade. Jag är medveten om att jag representerar ett utifrånperspektiv då jag studerar området men själv inte är verksam på där. Men genom att välja ut verksamma som informanter istället för besökare av området, vill jag skildra ett inifrån eller brukarperspektiv. En del av informanterna är även fastighetsägare till den lokalen där verksamheten bedrivs, men ett flertal är hyresgäster. Att jag inte istället har kontaktat enbart fastighetsägarna i området är för att dessa i flera fall endast förvaltar byggnaden, inte bedriver någon egen verksamhet på plats. Och då jag har velat fånga de verksammas föreställningar, föll det sig naturligt att inte ha fastighetsägare som utgångspunkt. Men om mer tid hade funnits hade det säkert tillfört ytterligare infallsvinklar på området.

Jag har även under mina återkommande besök i området observerat hur dess karaktär ändrar sig beroende på om det är en vardag jag har varit där eller helg, en viktig aspekt som berättar om områdets skiftande karaktär. Vidare har skriftligt material, arkivmaterial och kartor från Stadsbyggnadskontoret använts till att illustrera bilden av Bellevue industriområde. I den teoretiska referensramen, kapitel 1.7, presenteras två filosofer, Henri Lefebvre och Michel Foucault. Deras teorier och begrepp, är material, som har använts för att belysa olika aspekter av området och utgör på så sätt en del av uppsatsens metod.

1.6 Tidigare forskning

Bellevue industriområde har varit studieobjekt för tidigare uppsatsarbeten. Eva Tenow skrev uppsatsen, *Bellevue – en studie av verksamheter och småindustri i stadslandskapet*, (2006) vars syfte var att; ”visa värdet av kontinuerligt växande stadsdelar där en långsam förändring med utgångspunkt i områdets förutsättningar står i fokus”⁶. Målsättningen med detta var att peka på olika åtgärder för att åstadkomma utveckling genom förtätning av området med men bibehållen småskalighet och mångfald. Området har även intresserat arkitektstuderande, Lina Lindqvist skrev examensarbetet med titeln *Akupunktur i staden*, (1997) utifrån hur det sociala livet i området ska värnas i samklang med att arkitekturen utvecklas. Såväl pekades ut som en viktig resurs i uppsatsen. Ytterligare ett examensarbete av Pernilla Ivarsson med titeln *Orientalisk saluhall återanvändandet av en industribyggnad i Bellevue*, lades fram 2005. Där illustrerade hon hur en industribyggnad skulle kunna omgestaltas till saluhall. Ytterligare ett arbete som berör Bellevue industriområde skrevs av Susanne Karlsson under årskurs fyra på Bebyggelseantikvariskt program inom ramen för kursen *Stadens transformationer och platser – kvalitetsperspektiv på det befintliga stadslandskapet*, (2006). Där tog hon upp hur Bellevue industriområde skulle kunna utvecklas med avseende på hållbar utveckling. Hon utgick ifrån det befintliga inom området och drog upp riktlinjer utifrån det. Hon tog även upp att risken med att endast se på området i ett utifrånperspektiv är att då gå miste om viktiga delar av området, som riskerar att försvinna i en utvecklingsprocess.

Till skillnad från dessa tidigare examensarbeten som ur olika aspekter berör Bellevue industriområde, utgår jag främst ifrån intervjumetodik för att återge ett brukarperspektiv på platsens bebyggelse och föreställningar kring verksamheterna och bebyggelsen i förhållande till visionsberättelsen om områdets framtida utveckling. Jag är väl medveten om att jag inte är den första som skriver om området utifrån verksamheterna och bebyggelsen. En likhet mellan dessa arbeten och mitt verkar vara en strävan att ringa in det som är viktigt och speciellt med platsen inför framtida förändringar.

Bland forskning som berör områden med en liknande karaktär som Bellevue industriområde är Gabriella Olshammars avhandling *Det permanentade provisoriet* (2002) ett bra exempel. Avhandlingen handlar om Gustav Dalénområdet på Hisingen, ett återanvänt industriområde i väntan på rivning eller erkännande. Många likheter finns mellan det området och Bellevue industriområde. Fenomenet med platser som är lite i skymundan och i väntan på någonting annat finns det även skrivet en antologi kring, *Mellanrummets möjligheter* (2009).

⁶ Tenow, (2006), s.10

1.7 Teoretisk referensram

Då min uppsats delvis syftar till att undersöka föreställningar kring den fysiska miljön där bebyggelsen och verksamheter ingår med ett tillhörande sociala liv, så finner jag teoretikern Henri Lefebvre som en bra utgångspunkt, särskilt hans sätt att se på en plats utifrån *trialektik*⁷. Hans teorier utgick ifrån det sociala livet i relation med det rumsliga där en dynamisk process pågår mellan den byggda miljön och hur människan tar rummet i användning både rent praktiskt och mentalt.⁸ Denna utgångspunkt fungerar bra för att diskutera verksamheter och bebyggelse i samspel. Han tog även upp samspelet mellan olika nivåer i samhället och hur dessa påverkar varandra, något som är relevant då jag tar upp det ovanifrånperspektiv som läggs på staden genom planering och visioner om den. Jag har för att förstå Henri Lefebvres teori främst använt mig av litteratur som förklarar och tolkar hans teori, särskilt med avseende på trialektik. Detta då jag har känt att jag har fått bättre förståelse för hans tankegångar via svensk litteratur och översättning än via den engelska översättningen. Den engelska delen kring trialektik har jag mest läst översiktligt i boken, *The production of space* (2005). Den svenska litteratur som jag hänvisar till är Gabriella Olshammars, *Det permanentade provisoriet* (2002) och Mats Franzéns tolkning, *Rummets tvära dialektik, noter till Henri Lefebvre* från antologin *Urbanitetens omvandlingar* (2003). En tidigare föreläsning med Eva Löfgren⁹ har även varit till hjälp för att förstå trialektiken. Henri Lefebvre vände sig mot en uppdelning i å ena sidan en fysisk miljö och å andra sidan en mental miljö. Han menade att det ledde till att det rumsliga betraktas som en passiv, oskyldig behållare av mänsklig verksamhet, en scen där allt kan hända. Istället så framhävde han att rummet frambringar rörelsemönster liksom sociala förhållanden. En plats handlar om rum plus mening och Lefebvre använde en triad eller trialektik för att förklara detta samband där alla tre har med rum att göra samtidigt som alla har sociala kvaliteter. Platser utgörs genom ett spel mellan dessa tre moment.¹⁰

Triaden eller trialektiken omfattar *rumslig praktik, representationer av rummet och representationernas rum*.

Rumslig praktik står för upplevelsen av rummet utifrån den kroppsliga erfarenheten och användandet, såsom vi uppfattar rummet med gränser, anvisningar och öppningar.

Rummets representationer handlar om föreställningar om rum särskilt sådana som används av exempelvis arkitekter och planerare. Det är rum i idéform och dessa föreställningar används för att forma miljöer, en strategisk användning inriktad mot framtiden.

Representationernas rum eller rumsliga föreställningar handlar om uppfattningar eller föreställningar om rum. Det är erfarenhetsgrundade föreställningar som kan handla om i stort sett vad som helst, men de har kommit att knytas till ett bestämt rum, vilket kan ske på många sätt. Det handlar om konkreta föreställningar som även kan ha imaginära kvaliteter.¹¹

⁷ Förklaring av begreppet finns längre ner i texten.

⁸ Franzén, (2003) s.53

⁹ Föreläsning med Eva Löfgren, den 31/1-2011

¹⁰ a.a

¹¹ a.a

Gabriella Olshammar tolkar i begreppet *den rumsliga praktiken* in hur praktiken omfattar det vardagliga användandet av verksamheten och platsen vilket ger ytterligare dimension åt begreppet som en vardagens plats, dit personer återkommer till en kontinuitet och ett sammanhang. Till begreppet *rumsliga föreställningar* lägger hon till ett utifrånperspektiv på en plats, hur människor som är på tillfälligt besök betraktar denna indirekt och utifrån platsens yta, dess estetiska uttryck. *Rummets representationer* kallar hon istället visionerad plats där en framtidskonstruktion, en idé, läggs på den befintliga platsens bebyggelse och funktioner. Visioner tänks och uppstår i intellektet. Men visioner kan även utgå inifrån platsen, genom en erfarenhet av denna, då exempelvis butiksinnehavare har idéer för utvecklande av sin verksamhet.¹² Hennes tolkning av begreppen är användbara och vidgar min förståelse av dem. Jag kommer att använda mig av de kursiverade begreppen i min senare diskussion av dessa.

En plats är enligt Lefebvre detsamma som ett socialt rum. Kunskap om och produktionen av det sociala rummet uppkommer ur i första hand praktiska, fysiska erfarenheter för att sedan bli del av en allt större begreppslig förståelse. Efterhand så produceras det sociala rummet till stor del av just begreppslig förståelse samtidigt som den egna erfarenheten av rummet spelar in. Förmågan att kunna blicka framåt och bakåt i tiden, tillför det hela en historisk dimension som är ytterligare en viktig del av det sociala rummets produktion. Men dessa två dimensioner, den rumsliga praktiken och den rumsliga föreställningen, är i det verkliga livet sammanlänkade och går endast att skilja åt rent teoretiskt.¹³

Enligt Michel Foucault framträder rummet för oss, i detta tidsskede, i form av relationer mellan platser. Vi befinner oss i en epok för det nära och det avlägsna, för det som befinner sig sida vid sida och för det spridda. Inom dessa relationer kan det finnas motsättningar som tar sig rumsliga uttryck, exempelvis mellan det privata och offentliga rummet eller mellan fritidens rum och arbetets rum. Människan lever alltså inuti en samling relationer som avgränsar platser och som varken kan reduceras till eller underordna varandra. En del av dessa platser skiljer ut sig som en slags motsats, något annorlunda, från andra platser, men existerar som en fysisk verklighet. En plats som är sådan kallades av Foucault för heterotopi.¹⁴ Det som utmärker just heterotopier är "... de platser som har den märkliga egenskapen att de står i relation till andra platser, men på ett sådant sätt att de upphäver, neutraliserar eller reflekterar den samlig förhållanden som de avgränsar, speglar eller reflekterar".¹⁵ Heterotopi är alltså ett uttryck för att förklara platser som representerar något annorlunda, något annat mot vardagens verklighet. De representeras av en materiell, konkret existens där aspekten av tid kan spela in. Det finns alltså ett flertal principer fastställda av Foucault för att ringa in vad en heterotopi är. Exempelvis museer, bibliotek och arkiv representerar något som ger intryck av tiden såsom en evighet och orörlighet, den oändligt ansamlade tidens heterotopier, medan tvärtom semesterbyar och marknadsplatser vars tidsrytm är tillfällig och säsongsbetonad också är exempel på heterotopier. De är bundna till tiden som något flytande, övergående och bräckligt.¹⁶ Ytterligare representativa drag för heterotopier är att de ofta finns ett begränsat tillträde till dem, där det krävs inträden, reningsritualer eller tillstånd för att få komma in.¹⁷ Här förutsätter de ett system av öppning och stängning som reglerar vem som har tillträde.

¹² Olshammar, (2002) s.157ff

¹³ Olshammar, (2002) s.156

¹⁴ Foucault, M (1998) *Ord & Bild* s.9ff

¹⁵ a.a s.10

¹⁶ a.a s.14

¹⁷ Åkesson, L (2005) *Axxis*, s. 35ff

Dessa platser är inte fritt tillgängliga såsom allmänna platser. Ett sätt att komma in och vara en del av platsen är att utföra vissa gester, riter eller reningar.¹⁸ Ytterligare en aspekt på heterotopi är fartyget som exempel. De representerar en plats utan plats, som existerar i sig själva som ett flytande stycke rum. Fartyget representerade enligt Foucault "*heterotopin par excellence*"¹⁹. Dessa platser behövs för människans fantasi och drömmar.²⁰ Heterotopierna kan alltså ta sig olika uttryck men de förenas i att de reflekterar andra vardagliga platser. Att jag väljer Michel Foucault och hans tankar om heterotopi som ytterligare en teoretisk utgångspunkt syftar till att jag vill förklara och se på en del av verksamheterna inom Bellevue industriområde ur ett perspektiv som kan bidra till ytterligare dimensioner av platsen. Jag är inte ute efter att peka ut dessa som just något annorlunda, utan snarare visa på fler aspekter av en verksamhet. Det handlar även om en teori som har en rumslig och materiell utgångspunkt och som samtidigt speglar hur människan organiserar sig social inom detta, något som blir en slags motsats till det runtomkring.

1.8 Definitioner av återkommande begrepp

Då området rymmer många olika verksamheter skapas en mångfald och det finns olika infallsvinklar på dessa. För att belysa områdets mångfald tar jag upp ett antal begrepp som på olika sätt berörs i uppsatsen.

Mellanrum kan vara en förbindelseled, en mötesplats mellan olika rum, ett slags ambivalent territorium, en övergång där olika aktiviteter och brukare konfronteras. En oklarhet ligger i mellanrummets natur.²¹ Vidare ett område som befinner sig i ett vänteläge, ett slags tidsmässigt mellanrum.²²

Kulturmiljö definieras som det samlade uttrycket för människans immateriella och materiella påverkan på miljön.²³ Byggnader och dess omgivande miljö skiljs enligt begreppet inte åt, utan utgör en dynamisk enhet som används och förändras.²⁴

Kulturarv är ett vidare begrepp än kulturmiljö, det innefattar dels föremål, byggnader och fornlämningar men även berättelser, traditioner och andra immateriella värden. Kulturarv är inget statistiskt, varje tid har sin egen uppfattning om vad det innebär.²⁵ Inom begreppet finns en antydning om att det som innefattas har blivit utpekade som just kulturarv.²⁶

Modernt kulturarv utgår från det moderna samhället som finns runt omkring oss och som i hög grad är uppbyggd av människor som även ingår och påverkas av det. Här ryms berättelser om samtiden, det som är nu och det kan därför vara svårt att urskilja vad som är utmärkande och värdefullt. Urvalet måste göras utifrån berättelser om det moderna för att kunna fånga det utmärkande från det moderna samhällets miljöer.²⁷

¹⁸ Foucault, M (1998) *Ord & Bild* s. 14

¹⁹ Foucault, M (1998) *Ord & Bild* s. 15

²⁰ a.a s. 15

²¹ Löfgren, (1997) s.69

²² Saltzman, (2009) s.30

²³ www.ne.se

²⁴ www.wikipedia.se

²⁵ www.raa.se

²⁶ www.wikipedia.se

²⁷ www.raa.se

Kulturhistorisk miljö till dessa miljöer räknar jag byggnader och miljöer som har tydlig dokumenterad historisk förankring och som har blivit utpekad som sådan och därmed har ett lagligt skydd. Jag ser det som en snävare definition av kulturmiljö.

Område, plats och rum med område och plats avser jag i texten den geografiska yta som Bellevue industriområde finns inom och med rum verksamheternas fysiska avgränsningar utifrån väggar, golv och tak. Begreppet plats kan även ses som något som framträder olika beroende av hur vi intresserar oss för dem, platser finns inte till för sig själva, med bestämda egenskaper, utan platser finns till för någonting.²⁸

Blandstad avser utifrån Göteborgs stads definition, en blandning av olika funktioner såsom bostäder, kontor, kultur, rekreation, service och handel. Begreppet avser även en blandning av byggnader från olika tidsepoker som dels ger en historisk förankring och även en blandning av billigare och dyrare lokaler vilket attraherar olika typer av verksamheter. Denna blandning anses också främja tryggheten inom områden av denna karaktär.²⁹ Många likheter finns mellan denna definition och de tankar som Jane Jacobs publicerade första gången 1961, i boken *Den amerikanska storstadens liv och förfall*, (2005) kring hur en stad skapas som känns levande och trygg för dess invånare.³⁰

Scenväxling begreppet är ett sätt att belysa hur områden tas i bruk och där användarrytmen av en plats utvecklar skarpa gränser mellan brukade och obrukade perioder. Landskapet eller området uppmanar de som besöket det att ha ett ärende, en tanke med att uppehålla sig där.³¹

1.9 Disposition

Uppsatsens går härfter in i kapitel två, Bilder av Bellevue. Här presenteras de olika verksamheterna föreställningar kring verksamheten, området och dess framtid. Därefter följer en presentation av stadsplanerarens perspektiv på området och dess framtid. Nästföljande kapitel, tre, knyter ihop empiri och teori och diskuterar det. Här belyses olika aspekter av området, utifrån rumsliga ramar, föreställningar och visioner. Därefter följer kapitel fyra, med en avslutande diskussion kring resultatet och de olika aspekter på området som har framkommit. Kapitel fem avslutar uppsatsen med en sammanfattning.

²⁸ Olshammar, (2002) s. 151

²⁹ Fördjupad översiktsplan för delar av Gamlestaden – Bagaregården (2006) s. 21

³⁰ Jacobs, (2005) s.176

³¹ Löfgren, (1997) s.47ff

2. Bilder av Bellevue

”Varje människas tolkning av en plats är en viktig tråd i landskapets komplexa väv”.³²

Denna del av uppsatsen utgår till största delen utifrån de intervjuer som jag har utfört med verksamma i området och med den ansvariga på Stadsbyggnadskontoret för den fördjupade översiktsplanen för Gamlestaden - Bagaregården. Min redovisning av materialet utgår från de teman som jag använde som grund för mina intervjuer. Denna följer implicit dispositionen utifrån temana *Verksamheterna, Framtiden och områdets utveckling* och *Bebyggelsen och områdets fysiska struktur*. Detta kapitel presenteras respektive verksamhet och dess informants föreställningar om rumsliga aspekter liksom föreställningar om framtiden, samt ett stadsplaneperspektiv på området. Kapitel tre är en förlängning av kapitel två, här förs ett mera teoretiskt resonemang kring hur området och rummets fysiska strukturer, påverkar och relaterar till det sociala liv som finns inom dessa strukturer.

2.1 Geografiskt läge – mellan Gamlestaden och Kviberg

Bellevue ligger mellan stadsdelarna Gamlestaden och Kviberg i nordöstra Göteborg. Området ligger där som en slags övergång och knyter samman dessa två områden, samtidigt som det kan vara svårt att dra entydiga gränser för var det ena börjar och det andra slutar. Bellevue har en egen spårvagnshållplats med vändslinga för spårvagnar. Norr om hållplatsen ligger flerfamiljehus som är det som till största delen utgör bebyggelsen inom Bellevue. Den större delen av bostäderna har tillkommit under 1940- 60 – talet. Bellevue industriområde ligger som ett eget område inom Bellevue. Det angränsar till SKF:s industriområde i väst, till Sæveån i söder, det framväxande bostadsområdet Kvibergs hage i öst och till spårvagnshållplatsen Bellevue i norr.

Ill. 1. Kartbild som visar Bellevue industriområdes placering i Göteborg.

³² Saltzman, (2009) s. 53

2.2 Historik

Det som idag kallas för Gamlestaden gick historiskt tillbaka i tiden under namnet Nylöse eller Nya Lödöse. Det är ett område som tidigt befolkades av människor, detta indikeras då fynd av yxor och andra föremål av flinta har återfunnits på Storeberg bakom Nylöseskolan och på Bunkeberget mellan SKF:s parkering vid Artillerigatan och Bellevue.³³ Under 1500-talet fungerade Nya Lödöse som en internationell handelsmetropol med dess strategiska läge på Säveåns norra strand, nuvarande Gamlestadstorget, ut mot västhavet. Staden var föregångare till dagens Göteborg som till en början växte fram på Nya Lödöses utmarker. Under 1600-talet började staden Göteborg att växa under ledning av Gustav II Adolf, som ett led i detta lockade kungen holländska bönder till hjälp dels för att bygga upp staden men också för att utveckla jordbruket. Staden arrenderade då ut mark till dessa bönder för att hålla boskap och för att odla till borgarnas försörjning. Så kallade landerier växte fram. Mot 1600-talets slut så övergick de flesta landerierna till stadens beslutsfattare. På dessa marker uppfördes då herrgårdsliknande byggnader och i området finns ett flertal namn kvar som vittnar om att tidigare landerier funnits där, såsom Kristinedal och Marieholm. Mot 1800-talets slut så upptogs de flesta byggnaderna av staten och en del såldes. Ett landeri som fortfarande finns kvar med byggnad är Kvibergsnäs. Ytterligare en historisk och karakteristisk byggnad i området är kasernbyggnaden Kvibergs regemente, vars byggnad i riddarromantisk stil invigdes 1895.³⁴ Utgrävningar som gjordes av området i början på 1900-talet. Då undersöktes Nylöses medeltida stadsplan och en skissad rekonstruktion ritades av stadsarkitekt Albert Lilienberg. Han var också den som ritade stadsplanen för Gamlestaden som antogs 1913 och utvidgades 1917. Gårdar och krökta gator samt en variation av torg och öppna platser var utmärkande för denna stadsplan, vars inspiration hämtades ifrån medeltiden och barocken. Det var främst landshövdingehus som byggdes.³⁵

Industrin har präglat Gamlestaden i flera generationer, mer än någon annan stadsdel i Göteborg. En av de första viktiga industrierna som startade i området var Sahlgrenska sockerbruket på landeriet Ånäs i området, denna drog sedan till sig det centralt liggande Rosenlunds spinneri som kom att utökas till Gamlestadens fabriker. Omkring 1900 var den Skandinavians största bomullsfabrik med 1500 anställda. Dock ställde Göteborgsleran till med problem vid kraftöverföringen till textilmaskinerna. Detta var något som ledde fram till att ingenjören Sven Wingqvist uppfann det självreglerande sfäriska kullagret som lade grunden till SKF som startade 1907. SKF växte sig stark under de nästkommande tio åren och kom att dominera stadsdelen totalt. SKF-arbetare bildade den första hyresgästföreningen under 1920-talet. Under 1920-talet byggdes det även nödbostäder i området. HSB bildades 1924 och byggde också bostäder i området. Dessa höll en högre standard och bidrog till att ställa högre standardkrav på andra nybyggnationer. SKF sökte som första svensk företag kvalificerad arbetskraft efter andra världskrigets krigsår, då industrin gick på högvarv i Sverige. I Italien däremot var det hög arbetslöshet och många valde att flytta till Göteborg och började arbeta på SKF. Detta bidrog även till att särskilda bostäder byggdes längs med Säveåns strand, mellan Bellevue och Utby, dessa kom att kallas Milano-kolonin.³⁶ Idag präglas områdets bebyggelse av bostadsområden byggda från 1915 -1960.

³³ Caldenby, (2002) s.5

³⁴ a.a s.12ff

³⁵ a.a s.20

³⁶ Caldenby (2006) s.13

Ett flertal av dessa byggdes under 1930-och 40 talen, den moderna bebyggelsen bildar årsringar av lamellhus, många med HSB som hyresvärd men ett flertal även i kommunal ägo. Folkets Hus invigdes i Gamlestaden 1960 med bibliotek, samlingslokaler och biograf.³⁷ De nödbostäder som byggdes 1923 revs 1967 och ersattes 1972 av ett bostadshotell för ensamstående arbetare vid SKF. Idag fungerar det som studentbostad.³⁸

2.2.1 ”Det var rena rama landsbygden överallt här då”

Jag har turen att hitta informanten Inger³⁹, som har levt i området i 83 år och sett hur det har förändrats med tiden. Hon föddes 1928, två år efter att hennes pappa hade börjat arrendera en trädgård, vars mark tidigare hade tillhört landeriet Kvibergsnäs, men som militären vid Kvibergs regemente hade köpt redan på 1890-talet och sedan dess utarrenderade. Hennes barndomshem var den trädgårdsmästarbostad som låg inom området nära handelsträdgården och hon minns hur området började bebyggas under tidigt 1940- tal.

Medan vi bodde där så började de bygga och de pålade i marken, med granpålar som de slog ner och då blev det alltid en bit över och dem gick jag och mamma och hämtade på kvällen som vi sen eldade med i kakelugnen.

Området som idag kallas för Bellevue industriområde började bebyggas för industriändamål under 1930- talets slut. Ett flertal byggnader tillkom sedan under 1940-60- talet.⁴⁰ Innan byggande kom igång i området så hade handelsträdgården ett flertal växthus nere vid Sävån och även bänkgårdar samt en större fruktträdgård. ”Då hade vi en stor fruktträdgård här med massor av frukt”. Detta var det som utgjorde den handelsträdgård som kallades Kvibergs Trädgård. Göteborgs stad tog över marken 1943 av regementet och därmed fick trädgården flytta på sig till det läge där den finns än idag, i områdets östra del. Området i stort har ändrat sig mycket under de år som hon har bott och verkat där.

De första åren gick jag på Kvibergsskolan här, sen här där SKF nu har lokaler så var det potatislotter eller kolonilotter som det hette och där på andra sidan låg lärarbostaden, sen när det revs det vet jag inte riktigt men jag gick i den skolan i åtta år, det sista året i Nylöseskolan, annars var det rena landet här, tvärs över fanns inga bostäder och sen började de bygga Kvibergs kyrkogård 1934, men det var bara landsbygd här uppe.

Hon hoppas på att de kan få vara kvar där i ytterligare femton år till för att då kunna fira ett hundra- årsjubileum som verksamma inom området, något som hon kanske inte tror är helt realistiskt, utifrån sin egen ålder och utifrån det framväxande bostadsområdet intill vars byggbolag även har köpt upp deras mark. ”Vi hade hoppats på att få vara kvar i femton år till för att fira hundra år, men jag kanske inte är med då, det vet jag inte”.

³⁷ Caldenby (2006) s.14

³⁸ a.a s.23

³⁹ Informant 1 handelsträdgården

⁴⁰ Stadsbyggnadskontoret, Lagfarter för samtliga fastigheter inom Kviberg

III. 2. Ekonomiska karta över Gamlestaden och Bellevue från 1935. Kartans markering visar de odlingar som tillhörde handelsträdgården och även den bänkgård som låg vid Sävåån. Den skola som informanten gick i, Kvibergs skolan, finns utritad som skolhus i kartbilden. © Lantmäteriet

III. 3. Ett större utsnitt av kartan som även visar SKF, Kvibergs regemente och där före detta landeri namn gör sig påmind. © Lantmäteriet

2.3 Nuvarande detaljplaner

Det finns idag tre äldre detaljplaner som gäller för området. Den tidigaste är från 1937 och avsåg då att utvidga stadsplanen för stadsdelen Kviberg. Den omfattar området liggande mellan Säveån och Kvibergsvägen samt öster om Svenska kullagerfabriken och planläggandet avsåg industriella ändamål. Enligt den får området endast användas för industriellt ändamål. Bostäder får dock inredas i anslutning till industriverksamheten om byggnadsnämnden samtycker det som nödvändigt för bevakning av verksamhetens lokaler. Högsta tillåtna byggnadshöjd är 12 meter för industribyggnader samt 7 meter och högst två våningar för bostadsbyggnader.⁴¹ Nästa gällande detaljplan är från 1965. Den gällde förslag till ändringar och utvidgning av stadsplanen för stadsdelarna Bagaregården, Gamlestaden, Kviberg, Sävenäs och Utby. Då planerades det för byggandet av en trafikled, Bellevueleden, som skulle sträcka sig med en bro över Säveån, SKF:s industri och SJ:s bangård. Häri beskrivs också bland annat hur de geologiska förhållandena inom området ser ut med ett stort lerdjup, över 50 meter innan fast botten nås. Också enligt denna, är högsta tillåtna byggnadshöjd 12 meter för industribyggnader, samt 7 meter och högst två våningar för bostadshus.⁴² Den tredje gällande planen för området är från 1969, då avsattes ett mindre område vid Säveån till utökande av SKF:s klubblokal. I övrigt så avsågs marken i området att användas för industriändamål.⁴³

III. 4. Kartbild som visar områdets avgränsning.

2.3.1 Kort om områdets aktuella planer

Området Gamlestaden-Bagaregården står inför stora planerade förändringar de nästkommande tio åren. En viktig del av dessa förändringar är att länka samman den nordöstra delen med övriga Göteborg för att skapa ett nav för hela Göteborg. Ett övergripande mål för hela området är att skapa en blandstad med en blandning av olika funktioner som ska skapa utrymme för mångfaldigt av människor. Detta ska även motverka den känsla av otrygghet som många boende inom området upplever.⁴⁴

⁴¹ Stadsbyggnadskontoret, detaljplan från 1937 aktnummer: 1480K-II-3146

⁴² Stadsbyggnadskontoret, detaljplan från 1967 aktnummer: 1480K- II- 2244

⁴³ Stadsbyggnadskontoret, detaljplan från 1969 aktnummer: 1480K-II- 3256

⁴⁴ Fördjupad översiktsplan för Gamlestaden – Bagaregården, (2006)

2.4 Föreställningar kring Bellevue industriområde

Då uppsatsen syftar till att belysa olika perspektiv på området, så finns även mitt perspektiv där. Det är ett perspektiv där jag från början såg området utifrån, som en besökare, men där jag efter ett flertal intervjuer har bekantat mig med personer och deras verksamheter och numera är en besökare med god kännedom om området. I beskrivningen nedan följer två kortare observationer av området, utifrån ett besökarperspektiv.

En lördag förmiddag i april beger jag mig mot Bellevue industriområde för att besöka de två helgmarknaderna som finns i området. Redan på min väg förbi spårvagnsstationen märker jag av den större mängd resenärer som stiger av och sedan sätter sitt mål åt samma håll som jag. Något senare sitter jag på en trappavsats mitt emot ingången till Bellevue marknad och studerar folklivet. Jag har precis besökt marknaden och tittat efter eventuella fynd bland kläder, smycken, cd-skivor och sminkprodukter. En strid ström av människor rör sig till och från marknaden och även utanför marknadens lokaler finns det försäljningsstånd uppslagna som säljer frukt, smycken och kläder. När jag rör mig bort från marknaden mot Stallmästaregårdens loppmarknad ser jag många parkerade bilar längs med vägrenen vilket gör att körbanan blir begränsad. Det kör förbi bilar med jämna mellanrum i riktning västerut då den ena utfarten är belägen åt det hållet. Väl inne på loppmarknaden så är här inte samma trängsel och ett något mera väl sorterat sortiment, med tydlig inriktning på äldre föremål. Efter min runda där går jag förbi en mindre fruktaffär med många kunder som turas om att plocka frukt ur de uppställda lådorna. Jag följer handelsträdgårdens trästaket som är i stort behov av upprustning och ser bilar som bryter mot trafikreglerna genom att köra ut från en infart.

En tidig måndag morgon beger jag mig igen till området för att träffa ytterligare en informant. Redan på väg nerför Generalsgatans så slås jag av hur lugnt och fridfullt området verkar. Kanske är det den tidiga timman och det underbara vädret som gör det, men kontrasten mot lördagen är slående. Efter att ha avslutat intervjun så strosar jag runt i området och noterar en leveransbil som kommer till en av butikerna samt en sopbil som hämtar upp helgens skräp. Jag ser även en kvinna som står och väntar vid en vägkorsning men i övrigt så är det folktomt. Ner mot Sävåan upptäcker jag ett mindre område med små odlingslotter, där en del ser ut att vara i bruk. Nedanförligger dessa små båtstugor och jag anar en brygga i anslutning till dessa, där hade det varit härligt att sitta en stund en solig dag som denna, tänker jag innan jag beger mig hemåt igen. Jag går förbi en matbutik på min väg från området och ser att den precis har öppnat för dagen, klockan är strax efter nio på morgonen.

2.4.1 Beskrivning av verksamheternas förutsättningar, begränsningar och framtidsperspektiv

Bellevue industriområde präglas av de många olika verksamheter av varierande storlek som huserar i de olika lokalerna. I vissa fall är fastighetsägare och drivare av verksamheten densamma, i andra fall är det hyresgäster som hyr av fastighetsförvaltare. De verksamma jag har intervjuat, har varit företrädare för, ett par föreningsverksamheter och ett flertal kommersiella verksamheter. En av verksamheterna fungerar som ett slags skydds nät för människor som på olika sätt behöver stöd för att ta sig tillbaka till arbetsmarknaden. Härefter följer presentationer av respektive verksamhet och även beskrivningar kring hur det fysiska rummet påverkar verksamheterna. Här tas det även upp hur respektive informant ser på sin verksamhet och området i ett framtida perspektiv.

Ill. 5. Översiktskarta med utmärkta fastigheter, ljusare markerade fastigheter visar de verksamheter som ingår i uppsatsen.

Fastighetsägare och hyresgäster

1. Kviberg 2:1 Bygg Göta Göteborg AB, industrihotell. Stadsmissionen hyr lokaler här.
2. Kviberg 3:5 Bellevue marknad i Göteborg AB. Den större lokalen inhyser Bellevue marknad, den mindre lokalen på samma tomt inhyser Il Molino.
3. Kviberg 3:6 Skandinaviska Islamska sunnicentret. Sunnimuslimsk moské.
4. Kviberg 5:1 Stigwaco HB. Stallmästaregårdens loppmarknad.
5. Kviberg 4:5 Phil Bengtsson. Lafayettehuset, bl.a. psykiatrisk öppenvård.
6. Kviberg 4:11 Gazi Tillo. Orienthuset.
7. Kviberg 4:17 Stiftelsen Stadsmissionen. Emmaus Stadsmissionen.
8. Kviberg 741:1 Jojjens Fastighets AB. Verkstad.
9. Kviberg 4:13 Franssons rör AB. Industri.
10. Kviberg 4:16 Aktiebolaget Fjams. Industri.
11. Kviberg 4:9 K/B Rubinen. Industri.
12. Kviberg 5:2 Göteborgs kommun. Industrienhet, gatu - eller parkmark.
13. Kviberg 741:34 Skanska. Kvibergs Handelsträdgård.
14. Göteborgs kommun. Båtvarvsföreningen Estonia.
15. Gamlestaden 2:7. SKF Verkstadsklubb.

2.4.2 ”Det blir alltid lite så där provisoriskt, verksamheterna på sådana här ställen”

Längs med Säveån, ganska undanskynt inom området finns det en båtvarvsförening som tillhandahåller bryggplatser, uppställningsplatser och vinterförvaring av båtar. Medlemmarna i föreningen består av 18 män i olika åldrar som alla har ett intresse för just båtar. Båtvarvsföreningen går under namnet Estonia och det härrör ifrån estniska båtflyktingar som kom till Sverige och Göteborg efter andra världskriget. Ett flertal av dessa kom att arbeta på SKF och startade föreningen här vid Säveån på 1950- talet. Erling⁴⁵ är kassör i föreningen och har varit medlem sedan 1980- talet.

Byggnaden, den är nästan en förutsättning om man ska göra något större jobb på en båt. Annars är man ju väderberoende. Och då kan det ju ta hur lång tid som helst. Om man ska byta virke eller någonting i en båt så har man tak över huvudet och så kan man förvara grejer. Annars ska man slänga på presenning varje gång och ta med sig alla grejer i bilen. Men hade de inte byggnaderna varit där så hade man kunnat ha det mera flexibelt, en flexibel uppläggningsverksamhet, man hade kanske kunnat ta in en massa småbåtar istället och så men det är ju inte så stor efterfrågan på sådant.

Med byggnaden avser han de enklare båtskjulen i plåt som enligt honom är en nödvändighet för verksamhetens arbete med båtarna. Ytterligare bebyggelse som tillhör föreningen är de röda båtstugorna med sammanhängande bryggor som sträcker sig en bit längs med Säveån. Det är även dessa byggnader, båtskjulen och båtstugorna som fysiskt ramar in området. Det som syns av föreningens område från vägen är de enklare plåtskjulen som i sin tur döljer de mindre båtstugorna nedanför i trä, rödmålade med vita knutar. Bryggan längs med båtstugorna blir till en plats att sitta och umgås på och inne i de små båtstugorna finns förutom förvaringsplats för redskap även plats för bord och stolar.

Ill. 6&7. Båtskjulen där förvaring och arbete av båtarna utförs. De röda stugorna och bryggan fyller dels en förvaringsfunktion men har till stor del en social funktion som plats för umgänge.

Byggnadernas enklare utförande är något som inger en känsla av instabilitet, förbättringar och förstärkningar görs allt eftersom.

På ett sådant här ställe går ju livet sin gilla gång, om det upptäcks något behov av något så tar man det liksom allt eftersom det kommer, det finns inga planer på något i förbättringsvägen som det är nu utan det ser väl ut som att det ska löpa på ungefär som det har gjort.

⁴⁵ Informant båtvarvsföreningen

När det kommer till utvecklingsplanerna för området så ser han för den egna föreningens del inte något som hotar dess fortlevnad då de ligger i en del av området där marken är dålig att bygga på

Jag har pratat med chefsgeologen, det är rasrisk här men han sa att det ändå inte är så farligt som han trodde, för ett tag så trodde han att de skulle bli tvungna att påla, cementpåla här nere i våra slänter, men det behöver de inte göra just för våra båtar, det är bara det att det går inte att bygga så jag ser inga hinder för framtiden det ser ganska bra ut tycker jag.

Ill. 8&9. Bryggan sträcker sig en bit längs med Säveån. Båtskjulen är byggda av material såsom spånskivor och plåt.

Att bostäder eventuellt kommer att byggas inom området ser han som positivt då det på så sätt blir fler aktiviteter och mer rörelse dygnet runt med fler ögon som ser och på så sätt håller inbrottsrisken låg. För föreningens del så finns inga direkta utvecklingsplaner av verksamheten. Han betonar att det finns en risk med om föreningens byggnader ser för permanenta ut, det verkar som att själva området i sig manar till att byggnadernas enklare utförande.

... jag vet inte, det är bara en känsla jag har men om någon klagar så kan man säga att det är ju bara provisoriskt och att vi lätt kan ta ner det om det verkligen stör, det är den känslan jag har att det blir ju alltid lite sådär provisoriskt och lite på en höft, verksamheter på sådana här ställen.

Ill. 10. De båtar som inte har ett båtskjul täcks över med presenningar.

2.4.3 ”Det är en jättesocial bit”

Västerut i området, på den södra sidan om Stallmästaregatan ligger Bellevue Marknad belägen. I en stor grön, rektangulär plåtbyggnad som tidigare har fungerat som dels garveri och senare som lagerlokal till en före detta mataffär i området, ligger idag marknaden. Min informant Johan⁴⁶ är delägare i företaget Bellevue Marknad. Verksamheten har funnits där sedan 1986 och den fungerar som en inomhusmarknad eller loppmarknad. Det är gott om besökare till marknaden och oftast lite av trängsel om utrymmet för de som rör sig som besökare i lokalen. Det är enligt min informant Göteborgs äldsta inomhusmarknad och majoriteten av de som står och säljer varor där har gjort utrensningar hemmavid. Men det finns även en del som säljer helt nya saker, till exempel firmor som vill sälja ut restlager. Det finns 130 säljplatser i lokalen, samtliga av säljplatserna är i vissa perioder uthyrda. ”... det är både lite blandat gammalt och nytt då som man får sälja”. Hyran är en viktig förutsättning för att verksamheten ligger i området

Det är ju inga nya fina lokaler utan det är ju bara äldre gamla hus som gör hyrorna lite lägre helt enkelt än inne i city och det är ju en förutsättning för att kunna bedriva den här verksamheten och för många av våra grannar också, de hade ju inte klarat det med högre hyror.

Även dess läge i stadens nordostliga del spelar in då en stor kundkrets kommer från just dessa delar av staden, liksom att kollektivtrafiken ligger nära området.

Den ligger på östra sidan av stan och vi har ju väldigt mycket kunder från Kortedala, Bergsjön, Angered, från den östra sidan av stan, så självklart är det ju, det är nästan en förutsättning för att kunna bedriva denna verksamhet.

III.11&12. Skylten visar vägen in till den stora, öppna inomhusmarknaden.

⁴⁶ Informant B.M

Säljplatserna ligger utmed byggnadens väggar och ytterligare platser i två rader i mitten. Så mycket yta som möjligt utnyttjas och besökare får anpassa sig och röra sig i de gångar som blir mellan säljplatserna. Den tidigare användningen av lokalen som garveri gör sig inte direkt påmind men dess tidigare lagerfunktion bidrog säkert till att all fast inredning försvann. Något som kommer väl till pass för dagens användande. Marknaden skapar även en mötesplats för människor

... det är ju hur mycket människor som helst som rör sig i detta område på lördagar och söndagar och det skulle vara katastrof om det skulle bli någonting annat eller om inte den här typen av verksamhet i det här området skulle få vara kvar, det är en jättesocial bit.

Hur verksamhetens framtid ser ut vet han inte, han vet andra i området som har frågat kommunen om vad som kommer att hända men som inte har fått sig något riktigt svar vilket i sin tur leder till att ingen kan satsa fullt ut inom området.

Stadsbyggnadskontoret, de har haft fullt upp med den sidan och den sidan, vi har kommit lite i kläm så jag vet inte riktigt, de vet väl inte riktigt själva och därför har det blivit lite avvaktande tror jag för många verksamheter här i området.

Men en utveckling av området med eventuella bostäder ser han som något positivt genom att det blir fler människor i rörelse, att området lyfts. ”Det är egentligen bara fördelar med att ha det lite blandat”.

2.4.4 ”Vi bedriver uthyrning av platser, försäljningsplatser”

I området österut längs med Stallmästaregatan finns ytterligare en byggnad som inhyser en marknad. Den kallas för Stallmästaregårdens Loppmarknad och har en lugnare och något mer väl sorterad karaktär. Det är mer fokus på bland annat äldre märkes- porslin och möbler. Det verkar vara ett ställe man besöker som samlare av äldre föremål. Verksamheten har funnit i lokalen i nio år och bedriver uthyrning av försäljningsplatser. Informanten Mikael⁴⁷ är en av tre delägare av verksamheten, men hyr lokalen. Lokalen användes ursprungligen som en träinredningsfabrik som tillverkade fast inredning till bostadshus och den har även fungerat som bilverkstad innan dagens användningsområde. Att verksamheten startade här var enligt min informant mest en tillfällighet då de fick nys om lokalen.

För de ansvariga i Stallmästaregården fanns det en medvetenhet kring hur utformningen av de olika säljbåsen skulle ske.”Eftersom vi alla tre har hållit på med sådan verksamhet sedan innan så hade vi ju idéer om hur det skulle se ut på denna yta som vi hade att göra med, det skulle vara mindre och större bås, för att kunna ange olika uthyrningspriser”.

Ill.13 & 14 Exempel på försäljningsbås som finns till uthyrning.

⁴⁷ Informant S.L.

Då verksamheten startade skrev de ett verksamhetsavtal på tjugo år, något som sedan har ändrats till att de får ansöka om bygglov, liksom de övriga verksamheterna i området som inte bedriver industriverksamheter. Ansökningstidens intervaller har sedan minskat från var femte år, till var tredje och är nu nere på vartannat år. Nyligen så skrev han på en avvecklingsplan för verksamheten, då bygglovet går ut 2012. ”Ja, det är väl om de skulle få för sig att snabbt, lätt och ledigt riva ner hela området kanske”.

Han tror att om bostäder byggs inom området så rivs dagens befintliga bebyggelse efter att den har friköpts. Men för egen del skulle han vilja utveckla verksamheten genom att bygga till ute på gården där det nu är parkeringsplatser. De ansökte vid ett tidigare tillfälle om lov till detta hos Stadsbyggnadskontoret men de var istället tvungna att upplåta ytan till parkering. ”Hade inte det varit ett måste så hade jag nog sett att, kanske inte så djupt som på den sidan men att man hade ett tak och försäljning på den sidan också naturligtvis, det hade jag gjort”. De hade även tankar på att ta över den byggnad där Sunnicentret nu verkar, men de beslutade sig för att inte utöka.

Ill. 15 & 16. LP – skivor och prydnadsrosor är exempel på vad som går att hitta på Stallmästaregårdens loppmarknad.

2.4.5 ”Italienska varor, allt från desserter till chark och ost”

I anslutning till Bellevue marknads lokal finns en mindre byggnad, även den med en grön plåtfasad. Där inne verkar grossistfirman Il Molino och min informant⁴⁸ Christian, är en av sju anställda i firman. Det är en matgrossistfirma med inriktning på italienska varor, allt från desserter till charkuterivaror och ostar. Företaget riktar sig mot mindre privata kunder, såsom caféer och restauranger, inte mot större matbutiker och de levererar varor till kunder. Att verksamheten finns i området beror på att det dels är en relativt billig hyra och att det i lokalen finns tillgång till både kyl och frys, något som enligt min informant är svårt att hitta i hyreslokaler just nu.

Sen har vi ju det som behövs för just våra varor, kyl och sen frys så på så sätt är det bra, men den är väldigt liten för oss just nu skulle jag säga att den är inte jättebra på så sätt. För några år sedan var det ju bättre när vi inte hade lika mycket kunder och lika mycket varor, ur den synpunkten.

Han ser inte att dagens verksamhet skulle kunna utvecklas utifrån de lokaler de har att tillgå. ”Om vi är kvar här så kan vi inte utvecklas, utan det kommer att stå still i stort sätt för vi kommer inte att ha plats till det och då får man ju hålla sig till den gränsen som man har tillgång till så att säga”.

Bellevue industriområde i sig bryr sig inte informanten så mycket om, det är där hans arbetsplats finns inte mer än så och han brukar inte besöka området utanför sitt arbete. För egen del så hoppas han inte att firman är kvar i området i framtiden.

Förhoppningsvis är Il Molino inte kvar här, det är rätt skitigt och lokalerna är inte så bra så förhoppningsvis är det många, väldigt nybyggt här kanske och mycket fina lokaler så som de bygger där borta i Kviberg, om du har observerat så bygger de väldigt många fina lägenheter där nu.

Ill. 17 – 20. Grossistfirmans lokaler är välfyllda med importvaror från Italien som ska distribueras till olika kunder i Göteborg.

⁴⁸ Informant grossistfirman

2.4.6 ”Det är en religiös verksamhet för en del sen är det också en social verksamhet”

I en byggnad som tidigare inhyste matvarubutiken Billhälls, ligger idag Västra Götalands enda större moské. Islamska sunnicentret är namnet på verksamheten och namnet markerar den förgrening som finns inom Islam med en sunnimuslimsk och en shiamuslimsk gren. Centret har funnits här sedan 2004 då lokalen fanns till försäljning för att Billhälls skulle flytta. ”... sen blev det en tillfällighet att den här Billhälls skulle flytta, och så försökte vi samla in pengarna och det gick med Allahs hjälp och det är man tacksam för, att ha en så här stor lokal”. Min informant Mohamed⁴⁹ sitter med i styrelsen för Islamskt sunnicenter, en verksamhets som ägs av en stiftelse som är kopplad till verksamheten.

Ill. 21 & 22. Moskén har flyttat in i den tidigare mataffären Billhälls lokaler.

Det syns inte på byggnad utifrån vad den används som, att det är en moské i en före detta matbutiks lokaler. ”Där inne där man ber så ser det ut som en moské, det är plan mark och man har dekorerat det som en moské med små hyllor där man lägger koranen och sen member där imamen sitter”. För verksamhetens skull så är inte det viktigaste att byggnaden är byggd såsom en moské ska se ut, med exempelvis minareter. ”Det optimala är att den utseendemässigt ska ha en minaret och att den ska se ut på ett visst sätt, med vissa inslag, men sen om det inte går så great så kan man ha det såhär också”.

Ill. 23. Innan inträde i lokalen ska skorna tas av, detta är en del av ritualerna kring bönen.

⁴⁹ Informant moskén

Ill. 24 & 25. Skohyllor, viktiga för att hålla ordning bland besökarnas skor.

När verksamheten tog över lokalen, gjordes vissa anpassningar, exempelvis byggdes det ett tvättrum i källarplanet i huset, ett rum som är en viktig plats vid förberedelse inför bönen, genom att en särskild tvagningsritual genomförs där. Men förändringar som har gjorts är ändå begränsade. Då bönerummet är en central del kom den före detta butiksytan väl till pass, när inventarierna hade lyfts bort fanns där en öppen yta. Bönelokalen ligger på plan mark, något som är viktigt och golvet är numera täckt av arabiska mattor. Mattorna är utlagda i rader, där var rad underlättar för medlemmarna att placera sig vid bönen. Byggnaden fyller, förutom att fungera som en religiös mötesplats, även en viktig social roll. Inom verksamheten finns en ungdomsledare som anordnar aktiviteter som riktar sig till barn och ungdomar bland annat idrottsutövning och sommarverksamheter. För dessa ändamål räcker inte alltid lokalerna till men ett mindre antal små rum utnyttjas så mycket som det går. Det finns även möjlighet till att bedriva studiecirkel inom centrets verksamhet.

Det viktigaste i en församling eller i en moské, det är ju bönen och att man kan få kunskap och lära sig om Koranen men det är en samlingsplats också, en mötesplats där man kan prata om annat även om det ju ändå är en religiös plats, på den öppna ytan kan man sitta flera och ha lite olika studiecirkel eller bara träffa en kompis för den delen det är också okej.

Ill. 26 & 27. Innan inträde i bönerummet ska ansikte, händer och fötter rengöras. Det är en viktig förberedelse inför bönen.

Vad gäller verksamhetens framtid så framhåller min informant att han tycker att deras verksamhet kan komma att passa väl in i tanken på området som en blandstad. De försöker trycka på för att driva fram att arbetet med en ny detaljplan ska komma igång.

Politikerna har också sagt att det ska kunna gå att rymma en moské i en blandstad, det är inga problem så länge man ändrar ändamålet från industri till blandstad men så ger man inte längre tillstånd eftersom man ju vet att de håller på med förändringar men man vet ju inte hur de här förändringarna kommer att utvecklas för man har inte kommit till Bellevue industriområde.

Detta skapar ett osäkert läge för verksamheten som har uppemot femtusen medlemmar även om inte alla är där regelbundet. Ifall verksamheten måste flytta så måste det vara till en likvärdig plats. Med det menar han delvis deras läge rent geografiskt i nordost, ett läge i staden där många muslimer bor, men även deras läge i förhållande till spårvagnshållplatsen, något som är viktigt då många av medlemmarna inte har egen bil. Men det finns ändå utvecklingsplaner för verksamhetens lokaler, en ombyggnation pågår för tillfället med målet att skapa ett aktivitetshus för barn och ungdomar i en del av huset. Det ska fungera som en fritidsgård med ytor för umgänge och rörelse. Dessa förändringar ska ske i en del av byggnaden som tidigare har fungerat som lagerlokal.

Ill. 28 & 29. Mattornas placering i rader på tvären skapar en struktur för besökarnas placeringen då bönen utförs. Särskilt då det är fredagsbön och mycket människor i lokalen är detta till hjälp.

Den nyöppnade moskén på Hisingen ser han enbart som något positivt, inte som något som kan minska deras andel besökare. ”Vi tycker att det är positivt att en ny moské kommer eftersom det handlar om behovet, som är grunden för moskéerna och det finns, så det är jättebra och vi ser det inte som något negativt utan det är bra att det byggs mer moskéer i Sverige”.

2.4.7 "Second hand, insamling av kläder och möbler ja allt mellan himmel och jord"

Stadsmissionens verksamhet som har verkat inom området i tjugo år har delat upp sin second handverksamhet på två olika byggnader i området. I den ena byggnaden finns insamling- och sorteringsverksamhet och i den andra mindre byggnaden själva second handbutiken. Verksamheterna hänger ihop med varandra genom insamlingens stora lager och sortering som sedan går vidare till butiker och försäljning. Stadsmissionen väljer ofta att placera sina butiksverksamheter i områden med billig hyra för att på så sätt kunna hålla priserna låga så som sig bör i en second handbutik. Min informant Eva ⁵⁰ arbetar för Stadsmissionen som enhetschef för insamlingscentralen, den del där genomgång och sortering av inlämnade saker sker innan de kommer ut i butik. Det är second handvaror, allt ifrån kläder till möbler, böcker och olika småprylar. I lokalen där sorteringen har sina lokaler finns det även utrymme att lagra alla dessa saker, men här sker ingen försäljning. Min informant berättar att det finns väldigt många olika sätt att vara där och arbeta på, antingen som anställd av Stadsmissionen, eller som anställd av kommunen i en anställningsform som kallas OSA – Offentligt Skyddat Arbete. Andra anställningsformer är som praktikant, volontär, som arbetsträning eller för att göra samhällstjänst och då avtjäna ett fängelsestraff med fotboja. Det är enligt Eva, en attraktiv arbetsplats och antalet som arbetar där varierar. Många som söker sig dit gör det som en form av arbetsträning då Stadsmissionen har en särskild enhet för detta kallad, ERGON, det är sedan upp till den avdelningen att avgöra vilken typ av arbete som kan passa. Second hand blir väldigt ofta det som önskas, genom att det är relativt enkla och konkreta arbetsuppgifter. "Det är lätt för de flesta att ta på, här har man lätt att få en konkret arbetsuppgift". Stadsmissionen har i snitt 4300 hämtningar av gåvor från privatpersoner per år, detta kräver mycket sortering av föremål och en stor lagerdel inuti lokalen. Insamlings lokaler har en takhöjd som ger goda lagringsmöjligheter, något som är en förutsättning för verksamheten. Dock är ytan något begränsande. "Vi känner att vi har för lite yta att vi skulle behöva mer yta, då skulle vi kunna hämta mer och lagra mer i våra toppar när vi har som mest att göra, det är det enda liksom jag kan känna, att ytan påverkar".

Ill. 30. Böcker som väntar på att sorteras.

Personalens arbetsplacering har anpassats utifrån byggnaden struktur. De som arbetar med sortering står där det finns fönster och även så nära ingången som möjligt för att underlätta vid leveranser av saker. Lagret är beläget längst in i lokalen. Lasthöjden med lastbrygga för bilarna är också det något som skapar förutsättningar för en god arbetsmiljö. Grundtanken är att det ska vara praktiskt att arbeta och där fyller lokalen sin funktion. "Det är alltså en väldigt bra lagerlokal, sen kunde den kanske vara trevligare för människor att vistas i rent visuellt".

⁵⁰ Informant insamlingen

Ill. 31- 33. Kläder och porslin, en del av allt som ska sorteras och som efter sortering staplas i pallar upp mot taket i väntan på att hamna i butik.

Vad gäller verksamhetens framtid i området så finns det ett löfte från hyresvärderna att de inte kommer att bli uppsagda och vräkta från ena dagen till den andra. ”Jag har hört att om det ska bli rivningar här så är det i alla fall en femårsplan och vi har mer eller mindre fått löfte av vår hyresvärd att inte behöva flytta iväg och hitta ett lager i brådrasket”. För området i stort så hoppas min informant att området fräschas upp och att det ska byggas bostäder där. Särskilt anser hon att Sävveån borde tas tillvara bättre och lyftas fram.

Det är en fantastisk grej att ån ligger där men när man går där nu så ligger det en massa ruttna båtar, en massa skräp och lite luffartillhåll känns det som utmed den här vackra platsen, när man kommer ner där så är det en helt annan värld där skulle de bygga bostäder tycker jag.

För den egna verksamheten del så hoppas hon på en utökning av lokalen, då en lokal i fastigheten står tom. För att kunna tillgodogöra sig denna på ett bra sätt så skulle hon helst se att en vägg slogs ut mellan dessa. Hon skulle även helst se att de kunde ställa in sina lastbilar inne i lokalen, för att kunna skydda dessa från inbrott.

Ill. 34. Lokalen inger industrikänsla med rör i taket och ett gjutet golv.

2.4.8 ”Det är en handelsträdgård med tonvikt på blomsterhandelsidan”

En verksamhet som dels ramar in Bellevue industriområde på den östra sidan av området men samtidigt ingår i det är Kvibergs Handelsträdgård. Den har funnit i området ända sedan 1926 men på sin nuvarande plats sedan 1943. Från början så arrenderade handelsträdgården marken av regementet, som sedan övergick i stadens ägo 1943. De senaste tjugo åren har de haft hyreskontrakt med olika byggbolag, just nu med Skanska som bygger de till handelsträdgården angränsande bostadshusen. Dagens lokaler har funnits sedan 1980. Det är ett familjeägt företag och har varit så i tre generationer, idag är de tre anställda. Verksamheten inriktar sig på blomsterhandel med en bas på snittblommor och hemmaplantor.

Ill. 35. Vid en första anblick känns det inte självklart att affärsverksamhet fortfarande pågår.

Vi har tillgång till många kvadratmeter, vi har lyxen på det sättet att vi har gått om plats, genom att vi ligger på ett ställe där inte markkostnaden är löjlig så har vi kunnat bygga relativt stora lokaler utan att man behöver tänka på att varje kvadratmeter är guld värd, sen är ju alltihop på ett plan vilket är bra när vi ska köra in vagnar och varor, även kunder med barnvagn och rullstol och allt sådant kan ta sig in, till och med de där små elmopparna kan komma rakt in i affären.

Att det finns gott om utrymme i lokalen bidrar enligt informanten Sven- Erik⁵¹ även till en luftig och synlig uppställning av blommorna. Någon direkt skyltning av butiken är inget de satsar på då de anser att deras kunder inte hittar dit på grund av skyltningen. Direkt utanför butiksdelen finns även en stor utomhusdel, en större yta med en trädgård. Ett flertal hyllor står uppgradade framför ena väggen till lokalen och en hel del blommor står i vagnar utanför.

Ill. 36. Men det gör det, här inifrån växthuset där hemmaplantor och krukor står uppgradade.

⁵¹ Informant 2 handelsträdgården

Den framtida verksamheten kommer att flytta till nya lokaler men exakt när detta kommer att ske är ännu inte klart.

Vi är uppsagda men samtidigt lovade mark, en bit bort här, på den marken skulle de börjat bygga för vatten och avlopp så att det ska kunna vara tillgängligt nästa höst men eftersom detaljplanen ännu inte varit på utställning så kan det dröja, så vi vet ingenting om vad som händer.

Det finns alltså ett område där en tomt för handelsträdgården är planerad och även ett daghem. Själva utformningen av den nya verksamheten är inget som de ännu har diskuterat och min informant verkar något missnöjd med hur deras tomt planeras att se ut "... de har lite knepiga åsikter om hur vår tomt ska se ut men det är en annan sak, det har vi inte skrivit på än".

För Bellevue industriområde framtid önskar han först och främst tydliga besked om vad som ska hända med området.

Det jag önskar är att kommunen ger ett definitivt besked tidsmässigt för vad som ska hända och när det ska hända, de har i många år sagt att det dröjer inte så många år innan det händer någonting, de har i sextio år sagt att det dröjer inte många år innan det händer någonting, så det skulle vara väldigt skönt att få veta att det kommer att hända något om fem år eller absolut tio år, men som det är just nu och har varit i många år så ligger allting och väntar med om tre år är det färdigt det är det värsta som finns för att ingen här i området kan ju investera eller planera någonting.

Ill. 37&38. Försäljningsfokus ligger på snittblommor och hemmaplantor.

2.4.9 Bellevue industriområde ur ett planeringsperspektiv

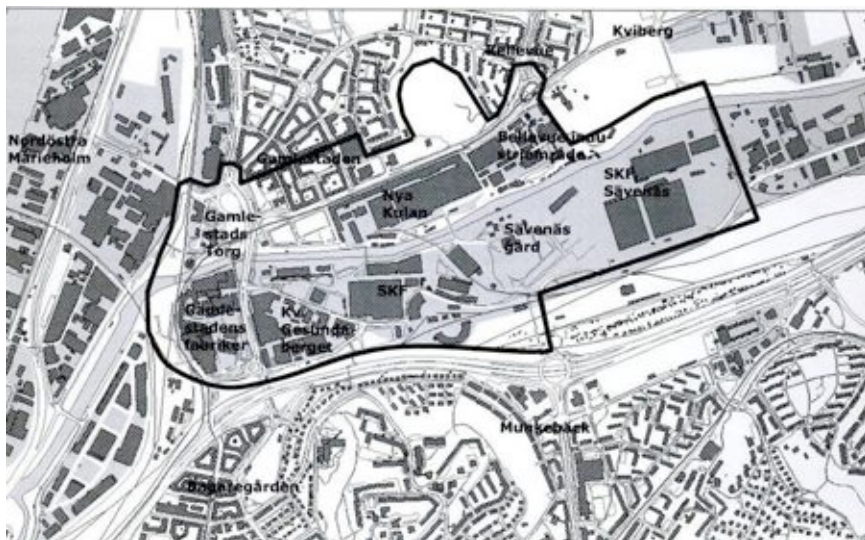
Jag tycker att det är en spännande blandning av verksamheter och det är en väldigt viktig arbetsplats lokalt på något sätt i Gamlestaden, det är en väldig blandning av företag och verksamheter som jag tycker är spännande om det kan samexistera med mer traditionell handel i SKF och förstärka varandra”.

Jag tror att det är viktigt med sådana här områden, för att skapa någon blandning, att det finns möjlighet till billiga lokaler i Bellevue och att bidra till den sociala blandningen i Gamlestaden som helhet”.

Min informant Ann- Catrin Kärnä⁵² från Stadsbyggnadskontoret är planarkitekt och har arbetat med Gamlestaden i ungefär tio år. Bellevue industriområde är en mindre del inom detta område, men har utifrån sin position mellan två områden som redan har börjat förändras, en viktig roll som länk. Hon ser på området som en plats där just blandningen mellan äldre och nyare bebyggelse är påtaglig, där ett flertal är värda att bevara medan andra skulle kunna ersättas av nya. Områdets fysiska struktur har en bra grundstruktur enligt henne, dock konstaterar hon i likhet med flertalet verksamma att just trafiken i området och bristen på parkeringsplatser är ett stort problem. Utifrån hur områdena intill Bellevue industriområde utvecklas så kommer det att behöva skapas kopplingar mellan dessa vägnät. Det är Ann-Catrin Kärnä som har varit projektledare för framtagandet av den fördjupade översiktsplanen och hon har arbetat väldigt mycket själv med den. Men samverkan har skett med fastighetsägare och föreningsverksamma inom området, både i form av möten och genom studiebesök av henne. Nästa skede med detaljplaner ligger ännu inte fastlagt när det ska börja planeras, helst skulle hon se att ett program för området genomfördes innan arbete med detaljplaner, en lite långsammare process för att hinna se efter vad som är viktigt inom området. I arbetet med att ta fram den fördjupade översiktsplanen, framhålls det i planen, vikten av ett område som Bellevue industriområde som en kontrast, till det som planeras för Gamlestaden i stort. Det skulle fungera som en slags motvikt till utvecklingen vid SKF och den förnyelse och förtätning som sker i samband med detta och även den förnyelse som sker vid Kviberg, öster om Bellevue.

Som planarkitekt och planerare för staden så representerar hon även *rummets representation* utifrån de idéer och visioner som lyfts fram som möjliga för områdets utveckling.

⁵² Informant stadsplaneraren

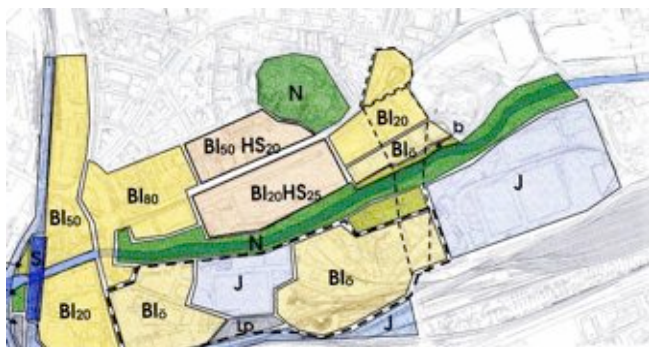
Ill.39. Ovanifrån- perspektiv som ringar in en del av den Fördjupade översiktsplanens arbetsområde där Bellevue industriområde ingår.

Min informant berättar att Stadsbyggnadskontorets syn och tankar med de planerade förändringarna inom området, utifrån ett övergripande planeringsperspektiv, är att Gamlestaden som stadsdel på sikt ska knytas ihop med resten av Göteborg. Gamlestaden idag är en stadsdel med många olika relativt isolerade enheter, bostäder norr om Artillerigatan och industriområden söder om densamma. I Kviberg ska det byggas ut för idrottsverksamheter och Gamlestaden ska bli något av ett centrum eller nav för omlandet. En pendeltågsstation vid Gamlestadens station kommer att bidra till att skapa detta nav, framförallt för resenärer, men även stärka området i stort som en viktig knutpunkt.

Gamlestaden kommer som någon form av centrum och nav för hela omlandet egentligen, bland annat för att vi får den här pendeltågsstationen som ju blir ett jättebra komplement till city och Gamlestaden ses också som en del av det centrala Göteborg på sikt när Marielholm och Gullbergsvass utvecklas, då kan det liksom bli en arm på city.

Ytterligare en aspekt på utvecklingen inom området handlar om att öka känslan av trygghet inom ett område som av många boende upplevs som otryggt, i synnerhet vissa delar inom området. Särskilt Gamlestadens Torg upplevs som otryggt men även Bellevue industriområde pekas ut som en sådan otrygg del. För att motverka detta ska en blandning av verksamheter och bostäder eftersträvas. Något som enligt min informant inte är helt enkelt.

Att försöka blanda mer som det är i innerstaden det är en utmaning i sig, det är mycket krafter som verkar mot det, både själva fastighetsägarna och liksom utvecklare som exempelvis JM som ofta är indelade i bostadsavdelningar och verksamhetsavdelningar och det är ofta svårt att mixa de där ihop så det är en utmaning i sig att verkligen nå fram till det som man har som förebild i innerstaden.

Ill. 40. Blandstad eftersträvas inom hela området. Koderna beskriver hur många procent bostäder som placeras inom respektive avgränsat område.

Just blandstad är det som ska eftersträvas för att människor ska kunna "... röra sig även på kvällen och känna sig trygg och ha ögon som ser en när man rör sig på gatan". För att skapa dessa "ögon" inne i Bellevue industriområde även på kvällen så planeras det för en andel på 20 % bostäder inom området, något som motsvarar 100- 150 lägenheter av olika storlek. Dessa ska placeras ut på tre – fyra punkter inom området. Exakt var detta ska komma att bli är inte klarlagt, för att fastställa detta krävs det ytterligare planering inom området inom detaljplaner. Ambitionen är satt till detta antal, men då den fördjupade översiktsplanen inte är juridiskt bindande, är detta inget som ännu är bestämt. Först måste det fastställas vad som är viktigast att värna om inom området. Här tas bland annat Stadsmissionens hus, Lafayettehuset och en tegelbyggnad som tidigare har fungerat som pannrum, men idag är en matvarubutik, upp som intressanta att ha kvar, men det finns flera som är intressanta att värna. För att möjliggöra nybyggnationer inom områdets relativt lilla yta så krävs det att "... försöka spränga in hus här emellan och det blir ganska korta enheter, det blir verkligen infill, men att täta upp kvarteret och det största tillskottet blir väl i hörnet för att möta upp mot Kviberg". Det blir en balansgång mellan vad som behövs för att inge trygghet för boende i området men samtidigt behålla verksamma. "Det är en fråga som vi pratar mycket om just nu men då gällande Gamlestadens fabriker, hur lite bostäder kan man bygga för att det ska kännas okej att bo där så att det inte känns som att man bor mitt i ett industriområde".

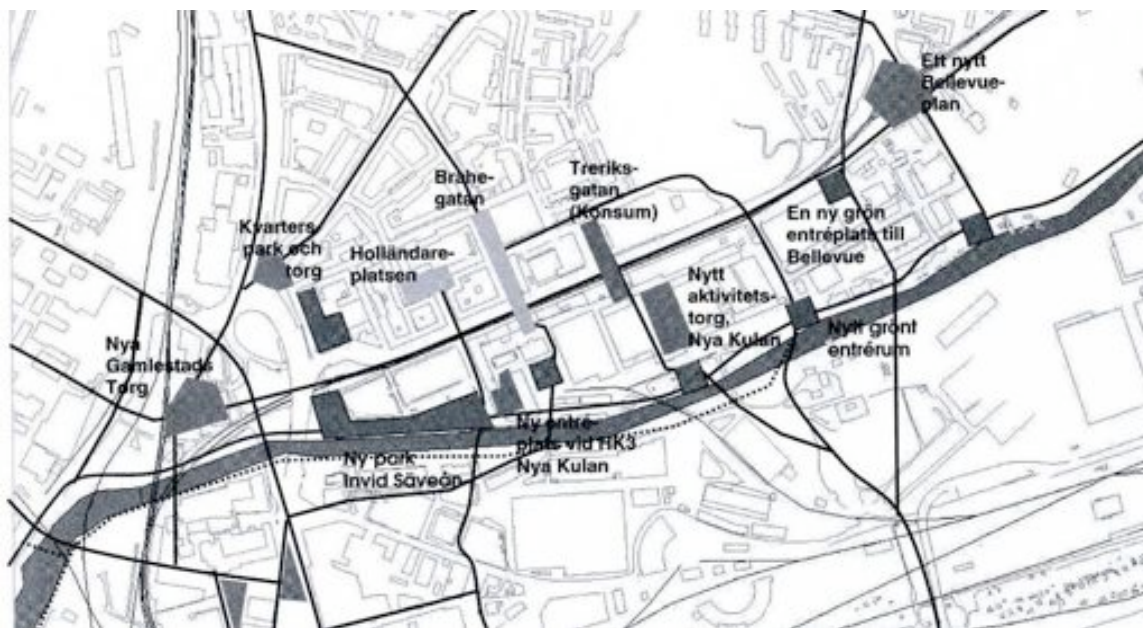
Rivningar inom området kommer att bli aktuellt men exakt vad som kommer att rivas är inte klarlagt, en fastighet som dock kan komma att rivas är Jojjens däck om det blir aktuellt att möta upp med en byggnad mot bebyggelsen inom Kvibergs Hage. "För att få någon förnyelse här så tror jag att det kan vara bra att riva en del byggnader och också för att få någon blandning men jag tror egentligen att större delen av byggnaderna skulle kunna vara kvar om man är lite innovativ alltså".

Förutsättningar för en blandstad finns redan inom området då detta inte bara handlar om en blandning mellan bostäder och verksamheter utan även om;

En blandning i tid, att man har olika epoker som syns i staden och att man har olika typer av verksamheter och olika sociala funktioner, just den här blandningen av verksamheter tror jag är väldigt bra och att man ska försöka vara varsam om det när man utvecklar området och de kvaliteter som finns.

För verksamheterna inom området är det just blandningen av dessa som är intressant att värna om.

Ytterligare aspekter på rent fysiska förändringar inom området är att ordna offentliga rum, skapa gator och torg och att lyfta fram den gröna miljön. Genom att skapa detta så behöver inte bebyggelsens uttryck ändras för mycket utan snarare balanseras upp av den omkringliggande miljön. Att skapa tydliga entréer till området lyfts också fram som en viktig del i att dels göra området tydligare och även knyta samman det med de omgivande delarna. ”Genom att skapa lite fler entrérum och lite mer platser som snyggar till gatorna, det kan ju väga upp att husen kanske inte är supereleganta, jag tror inte att allt ska vara elegant i en stad, det blir tråkigt”. Att skapa någon typ av landmärke inom området skulle även kunna vara ett sätt att göra det mera intressant enligt min informant. I så fall ett mentalt landmärke, i form av något som är intressant att beskåda utifrån en konstnärlig aspekt, snarare än en hög byggnad.

Ill. 41. Visar nya inslag som planeras i stadsbilden, för Bellevue industriområde planeras nya, gröna inslag.

Den fördjupade översiktsplanen tar i samband med Bellevue industriområde upp begrepp såsom övergripande stathöjning och förädling av området. Båda begreppen talar om att detta är något som idag saknas inom området. Det som ska skapas utifrån detta handlar om att;

... försöka skapa något så att det är intressant att åka till och att det här kan bli en bra port, en bra entré till nordost men också att det på sikt kan bli en del av innerstaden, tittar man på Bellevue industriområde så handlar det mycket om att höja upp kvaliteten på gatunätet och de offentliga rummen i första skedet och sedan kan utvecklingen ska väldigt långsamt, det tror jag skulle göra väldigt mycket för statusen i området.

Om stathöjning handlar om en utveckling av området så uttrycker förädling att;

... det handlar om, jämfört med utveckling att ta vara på det som finns i området, så jag gör nog en viss skillnad på förädling och utveckling även om vi pratar om utveckling i Gamlestadens fabriker, det vill vi också bevara, men att det är viktigt att ta till vara på det man har när man utvecklar.

Att ange tidsaspekter för dessa utvecklingsplaner är något som kan vara svårt, särskilt då ett detaljplanearbete för Bellevue industriområde inte ännu är aktuellt. Kviberg är inne i den första etappen av byggandet av bostäder så där finns det redan en detaljplan. För SKF pågår arbetet med en detaljplan och där ska handeln öppna 2014. Pendeltågsstationen vid Gamlestadstorget ska stå klar 2012. Sedan pågår arbete för detaljplaner kring Gamlestadens fabriker där bostäder ska byggas. Alltesammans inom området beräknas att vara klart mellan 2019 och 2021. Men även om planer för området inte ännu är fastställda så kommer förändringar runt omkring området bidra till ett tryck att förändringar sker även i Bellevue industriområde, men troligen inte innan 2015. Samtidigt så skulle förändringar inom området kunna påbörjas innan dess, såsom att arbeta med att skapa offentliga rum och att definiera var det är möjligt att bygga bostäder. ”Man kan ju se att det där kommer att vara ett hett område, när det liksom händer grejer på den sidan, det händer grejer på den sidan och vi jobbar för att få ett jättetryck här, ett nav, så det är klart att det kommer att vara ett tryck där”.

Ett problem med att detaljplanearbetet ännu inte verkar vara i sikte är att de nuvarande detaljplanerna kräver bygglov för verksamheterna, då planerna endast tillåter industriverksamheter i området. För att lösa detta har de verksamma inom området fått söka bygglov genom åren. De aktuella byggloven för samtliga verksamheter går ut 2012 och om dessa inte förnyas så måste verksamheterna avvecklas. ”Jag vet inte riktigt vad man kommer att kräva och inte kräva, men eftersom det inte pågår arbete med något program för området så är det ganska allvarligt”. En annan aspekt som skulle kunna förändra området mycket är om det skulle köpas upp av något stort byggbolag, då utifrån hur pass intresserade dessa är, av att värna tanken om en blandstad och de sociala värden som finns inom området.

3. Rummens ramar, föreställningar och visioner

Verksamheterna existerar inom fysiska utrymmen som går att ta på såsom, golv, väggar och tak. Detta påverkar de som är där dagligen och även något som de verksamma har att förhålla sig till vid utformning av verksamheten. Ibland sker detta medvetet, ibland mera omedvetet. *Den rumsliga praktiken* framträder just genom de fysiska strukturer som omger en person. Att detta påverkar en verksamhet kan verka uppenbart men är ändå vara något som väcker en viss förvåning då frågor ställs kring detta, kanske för att det upplevs som självklart. För flera av de verksamma verkar den rumsliga praktiken eller upplevelsen av rummet vara något som är begränsande utifrån storleken.

Den är för liten egentligen kan jag tycka, jag skulle gärna haft en lite större lokal så att man kan få lite större säljplatser.⁵³

Det är ju en för liten lokal egentligen, den skulle ha varit större så skulle man kunna ha ett större utbud, det är variation på utbudet som behövs.⁵⁴

Att lokalerna upplevs som för små kan delvis ha att göra med att det ligger i försäljningsbranschens intresse att ständigt sträva efter att utöka försäljningen och dess vinster. En av försäljningsverksamheterna som dock inte har detta problem är handelsträdgården, där en plan butiksytta och stort utrymme skapar möjligheter för att rymma mycket blommor och en luftig uppställning. Dock utnyttjas inte butikfönstrens skyltningsmöjligheter. "... sen måste jag ju erkänna att vi inte är superskyltade för vi ligger ju på den här typen av område med den typen av kunder".⁵⁵

För en av verksamheterna så ger den rumsliga praktiken förutsättningarna för själva verksamheten. "En sådan byggnad det är ju nästan en förutsättning om man ska göra något större jobb på en båt, annars är man ju väderberoende".⁵⁶ Taket och väggarna skapar det skyddande rum som behövs för att kunna utföra praktiska göromål och det är även dessa båtskjul som signalerar att föreningen finns här. Utan dessa skulle det endast kunna vara en plats för förvaring av uppställda båtar, men med dessa båtskul och båtstugor ramas platsen in och får ytterligare en dimension såsom ett socialt rum. En verksamhet vars lokal tydligt kräver en viss fysisk struktur är den byggnad som fungerar som moské. "... där inne där man ber ser det ut som en moské, det är på plan mark och det är dekorerat som en moské med små hyllor där man lägger koranen".⁵⁷

Inne i bönerummet finns även mattor, bönemattor utrullade som skapar rader för medlemmarna att inta vid exempelvis fredagsbönen. Då kommer det mycket människor, lokalen är ofta välfylld och dessa mattor hjälper då till att skapa en struktur. Lokalen är till största del ett stort, öppet rum men det finns även en avgränsad del till ytterligare ett rum, där tygskynken hänger för ingången. Detta är ett sätt att fysiskt avgränsa kvinnor från män, en uppdelning som görs vid bönetillfället. Ytterligare viktiga fysiska inslag för verksamhetens utformning är de skohyllor som står i anslutning till ingångarna med en tydlig signal om att skorna ska tas av. Det finns även ett rum i källaren under bönerummet, ett tvättrum, där en reningsritual kan genomföras innan inträde i bönerummet görs. Böneledarens eller imamens plats har också en särskild utmärkt placering i rummet.⁵⁸

⁵³ Informant B.M

⁵⁴ Informant S.L

⁵⁵ Informant 2 handelsträdgården

⁵⁶ Informant båtvarvsföreningen

⁵⁷ Informant moskén

⁵⁸ Informant moskén

För Stadsmissionens anställda så anpassas deras arbetsuppgifter utifrån lokalens fysiska förutsättningar. ”Vi har till exempel valt att låta människor stå med sorteringsjobbet där det finns fönster och så har vi lagt sorteringen så nära entrén som möjligt så att de som lastar av kan gå så kort väg som möjligt med sakerna”.⁵⁹ Takhöjden ses som en tillgång för lagring medan ytan och även ventilationen i lokalen är sådant som skapar vissa begränsningar och påverkar arbetsmiljön något negativt. Att ytan kan kännas begränsad är föga förvånande då verksamheten tar hand om nästan sextusen uppdrag, med hämtningar och leveranser, per år.⁶⁰

För nästan samtliga verksamheterna har deras lokaler tidigare haft ett annat användningsområde. En lokal har fungerat som garveri, en annan som tillverkare av fast träinredning, såsom köksluckor och skåp. Spåren efter dessa är inte så många men de finns, ”... vi har inte kunnat påverka så mycket för det har ju varit andra verksamheter i lokalen innan, det var ett garveri här för många år sedan och då såg det i princip ut som det gör, då hade de hudar på tork uppe på vinden, det är stora luckor till den som du kan se när du går i lokalen”.⁶¹

Vidare har de olika lokalerna fungerat som mataffär eller varit tillverkningsplats för konservburkar. Detta ger en historisk förankring bakåt i tiden, något som är nödvändigt i skapandet av det sociala rummet som en plats utgör. Dock så behöver inte den historiska förankringen ligga långt tillbaka i tiden, utan det kan även handla om upplevd tid som har förflutit. Utifrån detta skapas *rumsliga föreställningar* om platsen, dess byggnader och lokalen. Dessa finns hos informanterna inte bara i form av deras egna fysiska upplevelse utan även utifrån kunskaper inhämtade intellektuellt. Det kan finnas förnimmelser av detta tidigare, i lokalen, som kan upplevas fysiskt och tankar eller föreställningar om dessa utgår därmed ifrån den fysiska byggnaden. Det är i praktiken svårt att skilja på rumslig praktik och rumsliga föreställningar då dessa är sammanlänkade, men det går att göra såsom här, i teorin. För en informant sträcker sig den rumsliga föreställningen av området längre historiskt tillbaka. ”De första åren gick jag i Kvibergsskolan som låg här och där vid SKF var det potatislotter eller kolonilotter och där på andra sidan låg lärarbostaden”.⁶² Dessa rumsliga föreställningar utgår delvis från informantens rumsliga praktik i området under uppväxten där. För andra verksamma i området är detta något som inte går att ana då det inte finns synliga spår efter det. Men med hjälp av exempelvis kartor så skulle denna kunskap kunna tas in och införlivas i den rumsliga föreställningen av området.

Jag tänker mig att *rumsliga föreställningar* och *rummets representation* kan vara likartade utifrån de verksammas perspektiv. Dessa båda begrepp utgörs av tankar om verksamhetens utveckling som är imaginära och som blir till en vision för verksamheten. En vision som kanske skiljer sig helt åt stadsplanerarens tankar för området och därmed inte har ett övergripande ovanifrån perspektiv, men som ändå likväl fungerar som en vision. Dock utgick Lefebvre med begreppet rummets representation främst utifrån stadsplanerare och arkitekter rent intellektuella idéer om en plats. Där skiljer sig begreppen åt, då de rumsliga föreställningarna istället utgår ifrån ett upplevt fysiskt rum, i kombination med föreställningar och imaginära tankar kring detta. Men utifrån de verksammas perspektiv tror jag att dessa kan vara svåra att helt särskilja, de går lite grann in i varandra. Det kan också vara så att visioner utifrån, påverkar informanternas egna visioner och det är då svårt att helt dra en skiljelinje dem emellan.

⁵⁹ Informant insamlingen

⁶⁰ Informant insamlingen

⁶¹ Informant B.M

⁶² Informant 1 handelsträdgården

Vi har ju haft dem som hyresgäst hela tiden men skulle de flytta så skulle vi gärna kunna tänka oss att göra en loppmarknad där också, vi hade till och med ansökt, men vi ansökte då vi hade ytterligare en lokal som vi hade tänkt flytta dem till, men sen blev det aldrig någonting av det om man säger så.⁶³

Alltså, vi håller på just nu med vår byggnad, längst bort, den ska man göra till ett aktivitetshus för barn- och ungdomar.⁶⁴

Det finns en ledig lokal vägg i vägg med vår och om den hyresgästen skulle flytta så skulle vi kunna ta över den personens lokaler.⁶⁵

Vi blev tvungna att ha utställarnas bilar på insidan av gården här, i annat fall fick vi inte bedriva verksamheten, hade det inte varit så hade jag nog sett att man hade gjort ett tak och försäljning på den sidan också naturligtvis det hade jag gjort.⁶⁶

Samtliga av dessa rumsliga föreställningar handlar om hur verksamhetens lokaler på ett eller annat sätt skulle kunna utvecklas och de utgår därmed ifrån det befintliga rumsliga kontext de verkar i. En av informanterna skiljde ut sig där. ”Förhoppningsvis är inte Il Molino kvar, det är rätt skitigt och lokalerna är inte så bra”.⁶⁷ Han ser istället att verksamheten måste flytta och byta lokal för att kunna utvecklas och växa, både vad gäller lokaler och distribution till en större kundkrets.⁶⁸

Rummets representation i form av stadsplanerade framtida visioner för området är något som samtliga verksamma är medvetna om. Ofta beskrivs denna medvetenhet i form av väntan och ovisshet. ”Under tjugo år har vi inte fått några svar från kommunen om vad som ska hända, eller vi har fått ett svar om att allt kommer att vara löst inom ett par år, vilket gör att trafikmässigt, parkeringsmässigt och planeringsmässigt så kan man inte göra så mycket”.⁶⁹

Det är vår mark men om kommunen vill bygga en väg så bestämmer ju de att det ska vara en väg här och på det sättet kan de tvinga en till att sälja.⁷⁰

Man vill ha det här till en blandstad, vilket jag anser att vi skulle passa in i med smärre justeringar, så det ska väl kunna gå att vara kvar, det vore hemskt om Västra Götalands största församling ska läggas ner, det skulle kunna skapa problem, så det är många frågor men sista orden är nog inte sagt än här, i den här frågan.⁷¹

Jag var nere på Stadsbyggnadskontoret och skrev på papper, en avvecklingsplan, den var nog på ett år skulle jag tro och ja, jag vet inte det är väl om de skulle få för sig att snabbt, lätt och ledigt riva.⁷²

⁶³ Informant B.M

⁶⁴ Informant moskén

⁶⁵ Informant insamlingen

⁶⁶ Informant S.L

⁶⁷ Informant grossistfirman

⁶⁸ Informant grossistfirman

⁶⁹ Informant 2 handelsträdgården

⁷⁰ Informant B.M

⁷¹ Informant moskén

⁷² Informant S.L

Visioner för hur området kan komma att se ut utifrån stadsplanevisioner finns närvarande. Här i form av en rumslig föreställning som utgår ifrån den fysiska byggnaden men även utifrån rummets representation i form av framtida visioner för området. ”För vår verksamhet finns det bara möjligheter med bostäder och därmed fler kunder, om det byggs bostäder, de kan bygga ett höghus ovanpå det här, så blir vi kvar i botten och så har vi kunder och så de som bor där uppe också, det hade varit perfekt.”⁷³

Verksamheterna i området fungerar utifrån en rumslig praktik som vardagliga platser för de som befinner sig och verkar där. Dock kan en del av dessa verksamheter beskrivas utifrån begreppet heterotopi. Bland dessa finns inomhusmarknaderna i området som är två stycken och har öppet på helgerna. I samband med helgerna lever området upp extra av den stora mängd besökare som strömmar till. Dessa marknader ryms inom ett tidsspänn som är återkommande på helgerna vilket bryter av mot vardagen extra tydligt i form av en scenväxling. Området ändrar skepnad från att vara relativt välbesökt till att bli mycket välbesökt med liv och rörelse. Det är till stor del dessa marknader som drar till sig besökare just på helgerna. Besökare som kommer till området har ofta ett bestämt syfte med sitt besök. Scenväxlingen fungerar därmed som en spegling av områdets olika ansikten. Inomhusmarknaderna fungerar här som något annat, något annorlunda, det som bidrar till att platsen blir annorlunda för två dagar varje vecka för att sedan återgå till det mer vardagliga och vanligaste för platsens skepnad.

Ytterligare en scenväxling som sker inom området är mellan dagtid och kvällstid. Om området har en del människor i rörelse under vardagarna och arbetstid så blir det folktomt och öde på kvällstid. Det är en plats som av en del då upplevs som otrygg. En annan verksamhet som bidrar till folktillströmning är moskén som även den kan ses som en heterotopi. Inte för att området ändrar karaktär utan utifrån hur verksamheten är ordnad. Verksamheten har en öppen och välkomnande attityd gentemot nyfikna besökare. För medlemmar som återkommer, en del dagligen andra en gång i veckan till fredagsbönen och ytterligare andra mer sporadiskt, så krävs det lite mer. En förutsättning är självklart att medlemmarna har Islam som troföreställning och därmed är muslimer, vilket ger tillgång till att använda bönelokalen för dess ändamål. Men innan bönen genomförs så skall helst en reningsritual eller tvagning göras enligt ett visst schema, viktigt är att fötterna är rena. Detta är faktorer som skiljer verksamheten från flera andra i området, då tillträdet in inte är lika självklart som det är att besöka en blomsteraffär eller loppmarknad. Det krävs även vissa ritualer för att få komma in i det som är kärnan i verksamheten, bönelokalen, där även själva bönen kan ses som en ritual. Ytterligare aspekter av begreppet, inom området är det som Foucault kallade ”*heterotopi par excellence*”, där skeppet stod som symbol för ett flytande stycke rum, en plats utan plats. Några skepp finns inte i området men båtar finns det. Dessa tänker jag mig kan ses som flytande rum eller platser, som bryter av mot föreställningar om platser som något fastbundet geografiskt. Båtar är flyttbara och representerar för många tankar och drömmar om fritid, ledighet och friheten att ge sig av. Båtarna reflekterar på detta sätt något annat än det vardagliga.

⁷³ Informant insamlingen

Området bebyggelse präglas överlag av material såsom plåt och tegel. Byggnadshöjden är av en lägre karaktär och det finns som högst ett trevåningshus i området. Det finns tre vägar som leder in och ut ur området, av dessa är en endast infart, en endast utfart och en fungerar som både och. Det finns egentligen bara en större parkering inom området och den är framför Bellevue marknad, i övrigt så finns det en del mindre ytor där bilar parkerar och en del av verksamheterna har parkeringsplatser i anslutning till deras lokaler. Kring parkeringsytorna verkar det råda en samstämmighet och viss irritation över att dessa är begränsade i förhållande till det stora antalet bilburna besökare som kommer till området under helgerna.

Ill. 42. Kartan visar områdets gator och dess cirkulation.

Det är ju mycket bilar, ibland kan det bli trafikproblem till exempel på lördagar, på helgerna gör de också överträdelse på oss här för vi äger ju parkeringsplatserna här så ibland blir det kaos, det står tydligt att det bara är för våra medlemmar, men vi bidrar ju också till det ibland, när det är högtider då blir det stort tryck, till exempel vid Eid.⁷⁴

Alltså om du försöker gå här på en fredag mellan tolv och två och tittar på gatorna och parkeringarna och tänker att du ska komma in här med en lastbil, det går inte.⁷⁵

Här är ofta kaos när det gäller trafiken, jag tycker att de har trängt ihop för mycket på för liten yta, sen är det en enkelriktad gata, Generalsgatan, där får man bara köra in men det skiter många i och kör rätt ut där.⁷⁶

När det gäller strukturen så är väl den ganska bra, det är ju två nerfarter och en uppfart ut så cirkulationen på bilar blir ganska bra.⁷⁷

⁷⁴ Informant moskén

⁷⁵ Informant 2 handelsträdgården

⁷⁶ Informant båtvarvsföreningen

⁷⁷ Informant B.M

Faktorer i områdets struktur som påverkar verksamheterna kan ses i ett större perspektiv utifrån områdets placering i staden. Här spelar kollektiva kommunikationer en viktig roll och även verksamhetens placering inom området. ”Vi är inte speciellt synliga från huvudvägen om man säger så, kommer man till vår butik så är det för att man vet om den, det är liksom inget spontanbesök, ingen woops- grej direkt och så är det dåligt med parkeringar”.⁷⁸

Förutsättningen för att kunna bedriva en marknad det är ju att dels ha en billig hyra och sen så måste du ha god kommunikation, spårvagn och bussar och sen är det ju det att den ligger ju här i östra delen av staden och vi drar mycket människor från den delen av staden.⁷⁹

Här har vi en bra position, det är nära spårvagnarna, många av medlemmarna har inte bil.⁸⁰

Dessa kommentarer kan ses som reaktioner och förhållningssätt till *rummets representationer* där planering för vägar, byggnader och kommunikationer på olika vis sätter ramarna för sina brukare. Sedan kan inte dessa ramar påverka exakt hur, i detta avseende Bellevue industriområdet, används eller hur många som kommer att använda det. Men de finns där och är något som människor som verkar där måste anpassa sig mer eller mindre utifrån.

Fasaderna i området är som tidigare nämnt mestadels av tegel och plåt med ett par inslag av puts. Just plåt som materialval är något dominerande. Bland informanterna verkar föreställningarna om bebyggelsens utförande vara relativt likartade.

Ill. 43. Olika färgnyanser och pressningar av plåt återfinns som fasader i området.

Det är ingenting som fräschas upp utan det hålls ovanför vattenytan men inte mer.⁸¹

Jag tycker att det ser ganska bedrövligt ut faktiskt, lite saggigt och ostädat upplever jag det, charmen mitt i alltihop är de här butiksskyltarna med felstavning, det står p r s n t istället för present och den har stått i tre år på samma sätt det är liksom helt ljuvligt, så ja det är lite saggigt men ändå charmigt på något sätt.⁸²

⁷⁸ Informant insamlingen

⁷⁹ Informant B.M

⁸⁰ Informant moskén

⁸¹ Informant 2 handelsträdgården

⁸² Informant insamlingen

Informanten här tar upp hur en verksamhets skyltning bidrar till att ge charm åt området. Samtidigt så visar den dels att personen som har skrivit den inte kan stava korrekt men även hur saker och ting existerar på sina egna premisser som inger känslan av områdets tillfälliga karaktär. En presentbutik som vet att den får vara i en lokal på obegränsad tid satsar mer på en ordentlig skyltning. En butiksskylt som hade varit tillverkad på ett tryckeri hade fått stavningen tillrättad medan en egenhändigt textad skylt kan stå så i flera år utan rättning. Likaså kostar en egenhändigt tillverkad skylt mindre och är enklare att ta bort om så skulle behövas.

Det är väl inte så glassigt om man säger, gamla byggnader och det är väl också just det som omdebatteras just nu att det här området måste förändras i takt med övriga förändringar i Gamlestaden och Kviberg, så det finns väl en och annan som säger att många kommer att falla bort härifrån, alltså det passar inte riktigt in i den planen med trafikchaos och gamla bostäder och sådär.⁸³

Det är inte precis jättevackert här men det enda som är okej det är väl SKF som ju har stått där väldigt, väldigt länge och liksom kännetecknar Bellevue och Gamlestaden, allt här är likadant som denna byggnad liksom tråkiga ena, det är inte så vackert det är la bara SKF som sticker ut lite med tegel.⁸⁴

Jag ser det så som att olika byggnader har byggts för olika ändamål som var just då och naturligtvis de byggtekniker som fanns just då.⁸⁵

Det är ju inte så fint överallt här i området men vi försöker att vårda det vi har, men vissa tror jag inte vill satsa utan de avvaktar nog för de vet ju inte vad som händer på den här sidan och ja ska de satsa där så vet man ju inte då kanske de behöver parkeringar, det kanske är bättre för oss att riva här då och sen öppna parkeringsdäck.⁸⁶

Man kan ju inte direkt säga att de är förfallna men ingen skönhet heller direkt, det är väl vad man kan förvänta sig av ett sådant här industriområde tror jag.⁸⁷

De enda vackra byggnaderna det är verkstadsklubbens lokaler och sen Givab, tegelbyggnaden här rakt över och sen naturligtvis det som var hårdtjänsten eller nu Orientuset.⁸⁸

Utifrån dessa utsagor så kan slutsatsen dras att området i sig inte uppfattas som något i sig särskilt speciellt eller estetiskt tilltalande, då utifrån att det ska vara vackert att betrakta. Men samtidigt så finns det konstateranden om att bebyggelsen motsvarar det syfte den en gång byggdes för utan att för den sakens skull lägga någon värdering kring detta. En del av den tegelbebyggelsen som finns inom området pekars av en informant ut som vacker. Intressant är också hur SKF:s byggnad, den äldre fabriksbyggnaden från tidigt 1900-tal, ställs som en kontrast mot denna sentida industribbyggelse och framställs som en vacker byggnad som identifierar stadsdelen Gamlestaden. Ytterligare föreställningar är hur områdets bebyggelse möjligtvis inte kommer att passa in då intill liggande områden får mycket nybyggnationer.

⁸³ Informant moskén

⁸⁴ Informant grossistfirman

⁸⁵ Informant S.L.

⁸⁶ Informant B.M.

⁸⁷ Informant båtvarvsföreningen

⁸⁸ Informant 2 handelsträdgården

Något som inte finns med i dessa utsagor och ses som speciellt eller vackert är områdets byggnader med plåtfasader. En anledning till detta tror jag dels ligger i att fasadmaterialet plåt kan inge ett intryck av att en byggnad iklädd detta material är tillfällig eller klumpig och monoton. För just plåtmaterialets estetiska kvaliteter ska komma till sin rätt krävs dock en omsorgsfull detaljbearbetning. Då plåt är relativt enkelt att montera och finns som olika standardprodukter på marknaden finns det risk att ogenomtänkta val av materialet och dess montering ger ett skräpigt eller tillfälligt resultat.⁸⁹ Det är dock ett material som med mer känsla och noggrannhet vid valet av plåt, monteringsätt och bearbetning har en förmåga som få andra material att kunna uttrycka olika karaktärer, vilket ger fasaden dess utseende.⁹⁰

3.1 Föreställningarnas överensstämmelse

Bland de informanter som jag har intervjuat med verksamheter i Bellevue industriområde finns en vilja och önskan om att deras verksamhet ska få finnas kvar i området. För många verksamheter är de relativt låga hyrorna en förutsättning. Men där en del av informanterna ser sig kunna ingå i en blivande blandstad så tänker sig andra att det snarare borde byggast mer bostäder i området och att det då inte gör något om de måste flytta.⁹¹ Då Stadsbyggnadskontorets vision för området handlar om att skapa en blandstad och en bra grund för detta är etablerad inom området utifrån verksamheterna så finns alla chanser att skapa en utveckling som känns bra för flertalet inblandade parter. En överensstämmelse verkar finnas utifrån de verksammas och stadsplanerarens föreställningar kring områdets utveckling. Klart är dock att en del av den befintliga bebyggelsen kommer att försvinna genom rivningar, men en strävan finns att den större merparten ska behållas men snyggas till. En svårighet blir antagligen att skapa en hållbar trafiksituation till det framtida köpcentrum som ska bli i SKF:s gamla lokaler. Då kommer Bellevue industriområde troligen att påverkas, även om det är oklart hur och vilka konsekvenser det får. Kanske kan Bellevue industriområde att fungera som ett pilotprojekt som kan leda väg för sentida industriområdets återanvändning och utveckling. Det stora hindret för områdets utveckling med en varsamhet om det befintliga, verkar vara tiden.⁹² Om det går för lång tid innan detaljplanearbete påbörjas för området, så kan det innebära att verksamma måste avveckla sina verksamheter, som en följd av de tillfälliga bygglov som de existerar utifrån. Detta rimmar illa med den fördjupade översiktsplanen som pekar ut just verksamheterna i området som viktiga i den framtida utvecklingsprocessen. Ett annat eventuellt hinder är om någon större byggaktör skulle köpa upp mark och fastigheter av de många fastighetsägarna inom området. Då skulle kommunen antagligen ha svårt att sätta emot en större, ensidig bostadsexpansion. Tydligt är att detaljplanearbetet skulle behöva påbörjas så snart som möjligt. Men oklarheter finns kring hur det kommer att fortskrida och väntan råder för de verksamma i området. En väntan som har präglat området under lång tid.⁹³

⁸⁹ Krakenberger, (1992) s.13

⁹⁰ a.a s.12

⁹¹ Informant B.M, S.L, grossistfirman, moskén, insamlingen och 2 handelsträdgården

⁹² Informant stadsplaneraren

⁹³ Informant båtvarvsföreningen, B.M, S.L, grossistfirman, moskén, insamlingen, 1 handelsträdgården och 2 handelsträdgården

3.2 Industriområdet som en resurs

Min bild av Bellevue industriområde är att det är en plats för den mångfald och driftighet som finns inom området. En plats med ett stort socialt värde, en mötesplats. En annan bild av området är att det ligger mitt emellan två expansiva områden och tillsammans utgör de en del av den större helheten Gamlestaden. Att området kommer att påverkas av detta och förändras på sikt är tydligt och även nödvändigt för att området inte ska bli en bortglömd del av helheten. Dessutom så behöver områdets bebyggelse tas om hand bättre och i en del fall renoveras. Frågan är bara hur området ska utvecklas på bästa sätt. Kring detta finns det olika perspektiv. Planeringsperspektivet ser ut på ett sätt, de verksamma inom området har fokus utifrån sina verksamheter och eventuella exploatörer har kanske en vision om en stor rivningstomt som kan bebyggas med flotta bostadsrätter. Jag ser områdets verksamheter och bebyggelse som en resurs för det planeringsperspektivet vars mål är att bygga en blandstad och att kontrastera mot nybyggnationerna runtomkring. Området är även viktigt ur en ekonomisk synvinkel då det ger möjlighet för mindre företagare i dagens Göteborg att verka i ett relativt centrumnära läge. Att tillföra bostäder inom området, i samklang med verksamheterna, skulle kunna få det att blomstra. Området utgör en kulturmiljö utifrån betydelsen att området har formats av människan genom tiderna.

Ändå så tänker jag mig att området vid första anblicken kan te sig något anonymt och historielöst. ”Även om tidigare funktioner är borta har dessa platser inte nödvändigtvis tömts på mening och historia. I själva verket kan sådana platser fylla en viktig funktion genom att ge rum för andra historier än de som vårdas genom officiella strategier för bevarande av kulturarv. De rymmer också många möjligheter och många former av liv”⁹⁴. Men precis som citatet säger så finns det andra historier och föreställningar om området än rent historiska tillbakablickar, dessa är viktiga för just dagens och framtidens samhälle i ett utvecklingsperspektiv. Bellevue industriområde ser jag som en kulturmiljö dock åtskilt från begreppet kulturhistoriskmiljö eller kulturarv, eftersom dessa ofta sätts som etikett på sådant som har en tydlig historisk förankring och läsbarhet. Orvar Löfgren skriver i antologin *Moderna kulturarv* (1997) om fenomenet att sentida industriområden kan förefalla historielösa till skillnad från den tidiga industrialismens industriområden⁹⁵, med en förklaring att sentida byggnader ofta är av enklare utförande och snabbt kan byta ägare och funktion när företag kommer och går. Somliga hinner växa fast medan andra är under uppbrottsberedskap.⁹⁶ Just det enklare utförandet är något som en del av informanterna berörde genom jämförelsen mellan SKF:s industribebyggelse i kontrast till Bellevues industriområdes.⁹⁷ En byggnads utförande spelar, föga förvånande, roll för hur den uppfattas och även hur pass kontinuerligt dess användningsområde har varit. Historielösheten behöver alltså inte handla om hur gammal en byggnad verkligen är utan till stor del om dess historiska läsbarhet och kontinuitet. Där tänker jag mig att även materialvalet spelar roll, en tegelbyggnad verkar uppfattas som mer genuin och ”historisk” än en plåtbyggnad. Tegel som material uppfattas också som vackert av flera av informanterna.⁹⁸

⁹⁴ Saltzman, (2009) s.31

⁹⁵ Jag avser det tidiga 1900- talets industribebyggelse.

⁹⁶ Löfgren, (1997) s.57

⁹⁷ Informant B.M och grossistfirman

⁹⁸ Informant B.M, grossistfirman och 2 handelsträdgården

Aspekten av en plats utan tydlig historia är även något som Gabriella Olshammar belyser då hon skriver om sitt avhandlingsområde Gustav Dahlénområdet på Hisingen i en artikel i *Bebyggelsehistorisk tidskrift*. Här tar hon upp hur denna typ av bebyggelse inte blir uppvärderad på samma sätt som den tidiga industrialismens bebyggelse. Bland industrialismens bebyggelse finns det många exempel på återanvändning, en del blir till museum, andra omvandlas till kontor, hotell och bostäder. Genom detta har en värdeförskjutning skett från att dessa byggnader ansågs otympliga och smutsiga till att de idag lyfts fram som arkitektoniskt intressanta historieberättare.⁹⁹ Liksom Gustav Dahlénområdet har inte heller Bellevue industriområde särskilt mycket dokumentation sett historiskt tillbaka.¹⁰⁰ Detta säger något om områdets anonymitet, bebyggelsen har säkert vuxit fram märkbart för sin närmaste omgivning och dess historia finns även utifrån en rumslig praktik och rumsliga föreställningar hos de människor som har varit verksamma där, exempelvis informant 8. Men då bebyggelsen saknar ”estetisk finess”¹⁰¹ med avseende att vara tilltalande för ögat i sitt utförande, så har den inte gjort några starkare avtryck. Bebyggelsen har liksom en informant uttryckte det, ”byggt upp för att tjäna sitt syfte”,¹⁰² som industribebyggelse och ser därmed ut därefter. Kanske handlar det om att denna typ av industribebyggelse byggdes för mindre industrier. De byggdes inte för att framhäva ett stort företag, utan för mindre näringar med mindre pengar och mindre behov av en arkitektonisk utsmyckning som symbolik. SKF:s industribebyggelse växte istället gradvis fram i takt med att den industrin växte sig allt starkare.¹⁰³ Antagligen var det viktigt att då även i byggnadens uttryck signalera dess allt starkare position och därmed lades det mera tid på dess arkitektoniska uttryck.

Då jag ser verksamheterna och dess bebyggelse som en resurs, så handlar det till viss del om bevarande av bebyggelsen. Jag tänker mig att bebyggelsen är viktig för dessa verksamheter, de gör det möjligt för många av de verksamma att driva en affärsrörelse eller förening. Gabriella Olshammar skriver om att återanvändning av byggnader kan motiveras ur en kulturhistorisk aspekt som ett sätt att bekosta själva bevarandet, dock är ramarna snäva när det ska bedömas vad som är kulturhistoriskt intressant och då får detta inte plats. Snarare kan områden som Gustav Dahlénområdet ses som en del av den nutida historien och processen som leder fram till nya former av bebyggelse. De blir en del av en ständigt pågående historieproduktion.¹⁰⁴ Även om inte Bellevue industriområde uppfattas som kulturhistoriskt intressant så kan det ses som en kulturmiljö, som en del av en ständig pågående historieproduktion som på sikt kan bli en del av ett modernt kulturarv om befintliga värden och resurser tas tillvara. Dock tror jag inte att det ska eftersträvas främst, benämningen ett modernt kulturarv, det viktigaste är att området utvecklas utifrån att dess värden tas tillvara. Värden och resurser som till stor del handlas om sociala sådana, i form av arbetsplatser, föreningar och mötesplatser för människor.

⁹⁹ Olshammar, G. (2007) *Bebyggelsehistorisk tidskrift* s.79ff

¹⁰⁰ Vid sökning i Faktarummet hos Stadsmuseet finns ett fotografi av en byggnad inom området. Stadsbyggnadskontoret hade information kring tidigare fastighetsägare i området. Ett historiskt dokument finns också om Gamlestaden, men industriområdet nämns inte.

¹⁰¹ Olshammar, G. (2007) *Bebyggelsehistorisk tidskrift* s.79

¹⁰² Informant S.L

¹⁰³ Caldenby (1999) s.36f

¹⁰⁴ *Bebyggelsehistorisk tidskrift*, nummer 53 2007

Ett bevarande av en större del av bebyggelsen utesluter inte en upprustning. Men att det finns gamla hus är viktigt för skapandet av en levande stadsdel. ”Städerna har ett så starkt behov av gamla hus att det antagligen är omöjligt för livaktiga gator och stadsdelar att växa utan dem. Med gamla hus menar jag inte historiska byggnader, inte gamla hus som är omsorgsfullt restaurerade – även om de är värdefulla ingredienser – utan också rejält med vanliga, ordinära, billiga gamla hus inklusive en del slitna gamla hus”.¹⁰⁵ Endast nya hus i en stadsdel begränsar de företag som kan existera där då nyproducerade lokaler genererar höga hyror.¹⁰⁶ Dessa aspekter är viktiga för Bellevue industriområdes verksamheter, där just billiga hyror skapar möjlighet för dessa att verka i området. Även om nya byggnader kommer in i området så bidrar förhoppningsvis variationen till att inte alla hyror stiger.

Bevarande och återanvändande av så mycket som möjligt av den befintliga bebyggelsen handlar således om att ta tillvara på befintliga resurser. ”Dessa ständiga förändringar och omvandlingar av gamla hus i storstäderna kan bara kallas nödlösning om man vill vara grinig. Det handlar snarare om att ett råmaterial har blivit hittat på rätt plats och kommit till en användning som annars kanske inte hade blivit av”.¹⁰⁷ Frågan är om dagens industriområden kommer att genomgå samma värdeförskjutning som den tidiga industrialismens byggnader har gjort. Jag tänker att detta bara kan hända om områdets resurser tas tillvara och införlivas i de framtida planerna.

¹⁰⁵ Jacobs, (2005) s.215

¹⁰⁶ a.a

¹⁰⁷ a.a s.223

4. Avslutande diskussion

Genom att intervjua verksamma inom Bellevue industriområde utifrån vilka föreställningar som finns om områdets framtid, hur det fungerar idag och är strukturerat rent fysiskt och socialt så framträder flera bilder av Bellevue. Ett brukarperspektiv av platsen och föreställningar kring denna är uppsatsens utgångspunkt som speglar sig i bilden eller visionen som finns av området utifrån ett planeringsperspektiv. Dels som en del av stadsdelen Gamlestaden men även som en egen unik del, mellan två aktuella expansionsområden. Genom områdets verksamheter finns det en stor variation och mångfald.

Resultaten visar hur denna mångfald ser ut men viktigt är även att komma ihåg att inte alla verksamheter inom området finns representerade i denna uppsats. Att de som presenteras till viss del har olika inriktningar på verksamheterna och därmed olika målgrupper är inte oväntat men ger en livfull bild av området. Desto mer oväntat för mig var stadsplanerarens perspektiv som så tydligt är inriktat på att värna om detta område. Innan jag hade läst den fördjupade översiktsplanen för området så tänkte jag mig snarare att Bellevue industriområde skulle kunna anses vara i vägen för den utveckling som sker i stadsdelen just nu. Ett ”värna om” - perspektiv ger istället, anser jag, en intressantare inblick på Bellevue industriområde då det handlar om hur området ska tas tillvara och utvecklas på bästa sätt, snarare än hur olika gruppers intressen står emot varandra. Men samtidigt så är allt ännu väldigt osäkert vilket till viss del bekräftar hur området kan ses som ett mellanrum i staden, en plats där väntan råder. Och kanske så uppstår motsättningar utifrån hur planerna utvecklas. Ett visst missnöje finns redan hos en del av de verksamma utifrån den osäkerhet som har funnits länge kring vad som kommer att hända där. Mitt val av intervjuer som metod bidrog till att se på området ur ett inifrån eller brukarperspektiv. Det ger en inblick i vardagslivet och de förutsättningar som de verksamma har att utgå ifrån. Resultatet bidrar till att bredda bilden av Bellevue industriområde, som en plats med ett stort socialt värde, det ryms mycket bakom de plåt – och tegelfasader som vid en första anblick dominerar området.

Dock säger resultatet också en del om de brister som finns inom området vad gäller trafiken, till viss del underhållet av byggnaderna och den ovisshet som flera verksamma får leva med. Mycket förhoppningar finns ändå och om stadsplanerarens tankar blir verklighet så hyser jag stora förhoppningar kring att området utvecklas som en blandstad. Ett första steg mot detta skulle kunna vara att skapa tydliga offentliga rum inom området och förstärka grönytorna. Just detta tror jag skulle bidra till att förstärka områdets funktion som mötesplats och ge ett mer positivt intryck av området för besökare. Liksom tidigare arbeten kring området så fokuserar min uppsats en hel del på dess fysiska struktur. Men utifrån detta visar jag hur olika föreställningar om området skapas utifrån dess rumsliga kontext och även hur de utgör sociala rum för området. Jag anser därmed att min uppsats uppfyller ett tydligt brukarperspektiv utifrån mitt val av metod, som inte tidigare uppsatser tagit upp men som är viktig för att ge området en nyanserad bild. Något som behövs då området ska utvecklas, dels för förståelsen hur det ska förändras på bästa sätt men också utifrån en demokratisk aspekt där området utgör en plats för mångfald.

Förhoppningsvis bidrar min uppsats till att betona vikten av området som en slags motvikt mot nybyggnationen runtomkring, som en plats där mindre penningstarka verksamheter kan verka och där de även kan fungera som ett viktigt inslag i områdets utveckling. Den kan också fungera som ett tidsdokument över området innan förändringar genomfördes. För att den sociala grund som finns i området inte ska gå förlorad krävs det besked om vad som ska hända och helst att de tillfälliga bygglov som finns ersätts med fasta. Därför är det viktigt att detaljplanearbetet sätter igång så snart som möjligt, så att området hamnar i fokus och därmed pressar fram beslut.

Känsla av tillfällighet i området tar sitt uttryck i ett pausläge, där lösningar och underhåll blir provisoriska. Det är ingen idé att laga en fasad om verksamheten ändå måste avvecklas framöver. Detta är något som besökare säkert noterar, att området till viss del inte tas om hand. Frågan är om det finns en förståelse för varför det är så eller om det endast skapar en negativ bild av området. Samtidigt finns här en paradox tänker jag mig, då just bebyggelsens utförande och områdets läge är en viktig utgångspunkt för hur det har blivit vad det är idag. Bebyggelsens något ruffiga uttryck signalerar att plats finns för verksamheter som inte är så penningstarka. Vad händer då om fasaderna putsas till, riskerar verksamheter som är viktiga för områdets mångfald att då putsas bort. Här krävs det balansgång mellan de befintliga byggnaders upprustning och nyproduktion i området för att inte hyrorna ska rusa i höjden då nybyggnationer blir aktuella.

Genom val av teoretiker ville jag visa hur det rumsliga och det sociala påverkas av varandra. Henri Lefebvre intresserade sig för den rumsliga produktionen och genom att använda hans trialektik belyses hur de verksamma på olika sätt relaterar till det fysiskt rumsliga men också hur de skapar tankar och idéer kring detta. Teorin är också relevant utifrån att trialektikens utgångspunkter dels handlar om hur olika nivåer i samhället påverkar varandra, hur stadsplanerarens idéer och visioner fungerar i relation till skapandet av andra mer platsbundna rumsliga föreställningar. Detta ger olika perspektiv på platsen som även är uppsatsens utgångspunkt och på så sätt återknyter det till teorin på ett bra sätt. Användandet av Michel Foucaults heterotopi bidrar till att ytterligare belysa verksamheternas mångfald och hur en del av dessa kan representera något annorlunda. Viktigt att betona är dock att de tolkningar som har gjorts av det empiriska materialet med hjälp av teorierna är mina tolkningar utifrån min förståelse av just dessa. Det är alltså ingen sanning om de olika verksamheterna och informanternas föreställningar som har presenterats utan just tolkningar av dessa.

Den bild som presenteras av området är alltså till största delen utifrån ett brukarperspektiv. Dock finns utifrånperspektivet närvarande genom den osäkerhet kring vad som kommer att hända efter 2012 då de tillfälliga byggloven inte längre gäller. Ytterligare en påminnelse om detta utifrånperspektiv har jag säkert inverkat med genom min närvaro och mina frågor. Av resultatet så framkommer det tydligt, anser jag, att området har en fungerande grund för att bli en blandstad. Men svårigheterna finns, som att lösa frågor kring trafiksituationen och var bostäderna som är högst nödvändiga för att skapa en blandstad ska placeras. Det är en stor apparat och det är antagligen enklare sagt än gjort att detaljerad planering måste påbörjas snarast. Samtidigt så är det en nödvändighet om det sociala grunden som byggsten inte ska riskera att vittra bort.

Den fördjupade översiktsplanen ger indikationer på hur området i stort ska sträva efter att utvecklas men den är inte juridiskt bindande. Därför så behöver området en detaljplan som också den uppmärksammar dessa värden som viktigt, för att de verkligen ska värnas om. Än är inte sista ordet sagt och beslutet taget. En blandstad kan bli en realitet för Bellevue industriområde, att det har tagits upp i den fördjupade översiktsplanen, är en indikation på att det kan komma att realiseras. Enligt översiktsplanen så kommer området att hamna i fokus kring år 2015, frågan är om det då är försent vad gäller dagens verksamheter eller inte. Det borde inte vara en omöjlighet att området får fortsätta med dess verksamheter fram till dess att ett beslut har tagits, det har det på sätt och vis gjort hela tiden. Dock är det viktigt att ett beslut fattas, först då kan området ta ett steg framåt och utvecklas, förhoppningsvis går dess karaktär då från att kunna liknas vid ett slags mellanrum, till att bli en blandstad.

Utifrån ett större perspektiv, staden Göteborg, anser jag att just sådana här områden som Bellevue industriområde, är viktiga att värna om. Detta för att återknyta till det som jag tar upp i inledningen, nämligen vikten av att en stad ska vara för alla dess invånare. En stad behöver flera olika kulturmiljöer för att tillgodose olika människors behov och förutsättningar. Området representerar även den sentida industrins bebyggelse, mer blygsam till sitt yttre än sina äldre representanter möjligtvis. Eller så handlar det om en miljö som ännu väntar på att uppgraderas och värderas som en resurs. Jag tror på det sistnämnda.

5. Sammanfattning

Bakgrunden till den här uppsatsen är de planer som finns för Gamlestaden – Bagaregården, i den för stadsdelen *Fördjupade översiktsplanen* från 2006. Däri ingår Bellevue industriområde som utgör fokus för min uppsats. Översiktsplanen pekar på stora förändringar inom hela området, vad som gäller industriområdet är inte helt entydigt men förändringar kommer att ske på sikt. Bellevue industriområde ligger inom stadsdelen Gamlestaden, i ett område kallat Bellevue, i nordöstra delen av Göteborg. Industriområdet ligger mellan SKF:s fabriksbyggnader och det framväxande bostadsområdet Kvibergs Hage. Bellevue industriområde är relativt välbesökt på vardagarna dagtid, men än mer på helgerna då en strid ström av människor skrider till platsen, många för att besöka Bellevue Marknad och Stallmästaregårdens Loppmarknad. Det finns ett flertal ytterligare verksamheter i området såsom fruktaffär, båtförening, frisör, moské och ett antal mindre föreningslokaler. Visionen för området i stort är att skapa en blandstad. För Bellevue industriområde finns som jag ser det redan grunden till detta genom verksamheterna på platsen och det sociala liv som erhålls genom dessa. En kulturmiljö finns redan uppbyggd och etablerad och skulle kunna utgöra en viktig grund i utvecklingen av området.

Frågeställning för uppsatsen har utgått ifrån vilka föreställningar som finns kring utveckling och framtid hos de verksamma i Bellevue industriområde och hur dessa stämmer dessa överens med kommunens planer. Fokus har även varit på hur byggnadens fysiska struktur påverkar verksamhetens utformning och hur de verksamma ser på områdets bebyggelse och fysiska struktur.

Uppsatsen bygger på ett empiriskt material utifrån intervjuer med verksamma. De verksamma har valts ut relativt förutsättningslöst, fokus har legat på att skapa en variation utifrån verksamheterna. Nio kvalitativa intervjuer har genomförts utifrån öppna frågor kring *verksamheten, bebyggelsen och områdets fysiska struktur* samt *områdets utveckling och framtid*. Detta för att återge ett inifrån eller brukarperspektiv på platsen, något som jag har som en viktig utgångspunkt för förståelsen av området inför den framtida utvecklingen av det. Utöver intervjuer med verksamma har jag även intervjuat den ansvariga för den fördjupade översiktsplanen på Stadsbyggnadskontoret. Detta för att visa på de framtida visioner som finns utifrån ett planeringsperspektiv och sedan jämföra hur dessa stämmer överens med brukarnas föreställningar om området och dess utveckling. När utveckling planeras för området läggs det ett perspektiv på platsen utifrån och ovanifrån, en visionsberättelse, i form av kartbilder och beslut. Samtidigt så upplever de som brukar platsen den inifrån, utifrån dess fysiska och sociala struktur. Just detta är något som intresserar mig, mötet mellan dessa synsätt på platsen, som jag har valt att kalla föreställningar om platsen.

Det större område som Bellevue industriområde ingår i, Gamlestaden, har varit en viktig historisk plats för Göteborgs stad på flera sätt. Under 1500 – talet fanns här Nya Lödöse som var en viktig handelsmetropol och på vars utmarker föregångaren till dagens Göteborg började växa fram. Under 1600- talet då Göteborg växte och blev en stad anlades ett flertal landerier inom området. Flera namn från dessa landerier finns kvar inom området som en påminnelse om dess historia, exempelvis Kristinedal och Marieholm. Industrin har präglat Gamlestaden, genom sockerbruk som senare blev till textilfabrik som i sin tur ledde fram till uppkomsten av SKF. En fabrik och fabriksbyggnad som på många sätt har dominerat stadsdelen. Det industriområde som Bellevue industriområde utgör tillkom under 1940 – 60-talet. Det byggdes då för olika småindustrier, bland annat för tillverkning av konservburkar av zink. Innan området bebyggdes så upptogs det till viss del av en handelsträdgård och odlingslotter.

Dagens Bellevue industriområde har endast kvar ett fåtal småindustriella verksamheter. Men det finns gott om mindre verksamheter. Detaljplanerna för området är från 1937- 67 – och 69. I dessa står det föreskrivet att områdets bebyggelse är till för industriändamål. Då så inte är fallet och inte har varit på länge så har de verksamma haft tillfälliga bygglov för sina verksamheter. Något som har fått sökas, ungefär vart tredje år, för förlängning.

Resultatets utgörs av en presentation av var verksamhet. Informanternas verksamheter i denna uppsats består i; en båtförening, en moské, en samlingsverksamhet, två olika loppmarknader och en handelsträdgård. Vardera verksamhet utgör i sig en unik miljö, som verkar inom sina egna fysiska ramar och utifrån dessa skapar föreställningar om sitt rumsliga sammanhang och om området. Dessa representerar inte hela området då ett flertal till verksamma finns inom det. I var verksamhets presentation redogörs det för hur de fungerar och vilka föreställningar som finns kring verksamhetens och områdets framtid. Efter detta följer den del som tar upp stadsplanerarens perspektiv på området. Därpå följer ett kapitel som tar upp hur informanterna ser på områdets bebyggelse och fysiska struktur. Här analyseras det material som jag har fått fram utifrån teoretikern Henri Lefebvres teori kring det sociala livet i förhållande med det rumsliga. Särskilt hans sätt att se på en plats utifrån trialettik som är ett sätt att dela in rummet i olika nivåer. Detta då min uppsats delvis syftar till att undersöka föreställningar kring den fysiska miljön där bebyggelsen ingår och de verksamheter med dess sociala liv som hör till. Hans teorier utgick ifrån det sociala livet i relation med det rumsliga där en dynamisk process pågår mellan den byggda miljön och hur människan tar rummet i anspråk både rent praktiskt och mentalt. En annan teoretiker som jag har använt mig av är Michel Foucault och hans begrepp heterotopi. Heterotopi är ett uttryck för att förklara platser som representerar något annorlunda, något annat mot vardagens verklighet. Valet av dessa teoretiker är ett sätt att belysa området med fokus på verksamheterna då dessa både tar upp hur sociala ordningar som skapas utifrån fysiska, rumsliga ramar. En jämförelse mellan de presenterade föreställningarnas överensstämmelse följer därpå, samt ett avsnitt kring industriområdet som en resurs. Därpå följer ett kapitel med en avslutande diskussion.

Hur området kommer att utvecklas är ännu oklart, klart är dock att området kommer att förändras. Informanternas förhoppningar överlag, om att få fortsätta verka i området, passar väl in på de planer som Stadsbyggnadskontoret har kring att skapa en blandstad. Det finns goda förutsättningar för att området ska utveckla sig på ett sätt som gynnar flera inblandade parter. Viktigt är dock att detaljplanearbetet kommer igång snarast då verksamheternas tillfälliga bygglov tar slut 2012, annars kan verksamheterna komma att avvecklas. Förhoppningsvis bidrar min studie av området till att sätta fokus på de sociala värden som finns i området, genom verksamheterna, och som därmed kan utgöra en grund för att förverkliga blandstadsvisionen.

6. Käll – och litteraturförteckning

6.1 Otryckta källor

6.1.1 Arkiv

6.1.1.1 Göteborgs stadsbyggnadskontor

Stadsbyggnadskontoret, detaljplan från 1937 akt nummer: 1480K-II-3146

Stadsbyggnadskontoret, detaljplan från 1967 akt nummer: 1480K- II- 2244

Stadsbyggnadskontoret, detaljplan från 1969 akt nummer: 1480K-II- 3256

Stadsbyggnadskontoret, Lagfarter över Kviberg

6.1.2 Muntliga källor

6.1.2.1 Informanter och tidpunkt för intervjuer

Informant båtvarvsföreningen: Erling Johansson, kassör i båtvarvsföreningen Estonia, intervju den 16/4 2011

Informant B.M: Johan Almbring, delägare i Bellevue Marknad, intervju den 17/4 2011

Informant S.L: Mikael Fransson, ansvarig och säljare på Stallmästaregårdens Loppmarknad, intervju den 17/4 2011

Informant grossistfirman: Christian Vasarhelyi, anställd hos grossistfirman Il Molino, intervju den 18/4

Informant moskén: Mohamed Adnan, styrelseledamot vid Islamska sunnicentret, intervju den 19/4

Informant insamlingen: Eva Friberg, enhetschef för insamlingsverksamheten, intervju den 26/4 2011

Informant stadsplaneraren: Ann – Catrin Kärnä, planarkitekt Stadsbyggnadskontoret, intervju den 28/4 2011

Informant 1 handelsträdgården: Inger Andersson, blomsterbiträde Kvibergs Handelsträdgård, intervju den 28/4 2011

Informant 2 handelsträdgården: Sven – Erik Andersson, ägare av Kvibergs Handelsträdgård, intervju den 29/4 2011

Samtliga inspelade intervjuer och transkriberingar finns hos författaren.

6.1.2.2 Föreläsning

”Henri Lefebvre och rätten till rummet”, Göteborgs Universitet, föreläsning 31 januari 2011, Eva Löfgren

6.2 Tryckta källor

6.2.1 Litteratur

Atlestam, Ingrid, Caldenby, Claes & Tiselius, Mårten, Gamlestaden: historik och arkitekturguide, Göteborgs stad, Kortedala, Chalmers tekn. högsk., Göteborg, 1993

Franzén, Mats, 'Rummets tvära dialektik: notater till Henri Lefebvre', Urbanitetens omvandlingar: kultur och identitet i den postindustriella staden., S. 49-63, 2004

Foucault, Michel (1998) Heterotopia – om andra platser. Borgström-Fälth, Cecilia (red.), Places in Gothenburg, Kulturförvaltningen, Göteborg, 1998 s. 9-15

Fördjupad översiktsplan för delar av Gamlestaden – Bagaregården (2006)
Stadsbyggnadskontoret, Göteborg

Hansson, Einar (red.), Upptäck nordost: Gamlestaden, Kviberg, Utby, Kortedala, Bergsjön, Göteborgs stadsmuseum, Göteborg, 2006

Ivarsson, Pernilla, Orientalisk saluhall: återanvändning av industribyggnad i Bellevue, Chalmers tekniska högsk., Göteborg, 2005

Jacobs, Jane, Den amerikanska storstadens liv och förfall, Daidalos, Göteborg, 2005

Karlsson, Susanne, Stadens transformationer och platser – kvalitetsperspektiv på det befintliga stadslandskapet, Studentarbete, 2006

Lefebvre, Henri., The production of space, [Reprint]., Blackwell, Malden, Mass., 2005[1991]

Lindquist, Lina, Akupunktur i staden: ett examensarbete i stadsbyggnad om Bellevues industriområde, vattenstaden Göteborg och lagunstaden Venedig, Examensarbete, 1997

Löfgren, Orvar, 'Mellanrum: vita fläckar och svarta hål i storstadens utkant', Moderna landskap / Katarina Saltzman, Birgitta Svensson (red)., S. 45-69, 1997

Olshammar, Gabriella, Det permanentade provisoriet: ett återanvänt industriområde i väntan på rivning eller erkännande, Chalmers tekniska högsk., Diss. Göteborg : Chalmers tekn. högsk., 2002, Göteborg, 2002

Olshammar, Gabriella (2007) Triviala industrilandskap, vardaglig återanvändning och frågan om erkännande. *Bebyggelsehistorisk tidskrift*, nr 53 s. 79 - 90

Saltzman, Katarina (red.), Mellanrummens möjligheter: studier av föränderliga landskap, Makadam, Göteborg, 2009

Tenow, Eva, Bellevue - en studie av verksamheter och småindustri i stadslandskapet, Sveriges lantbruksuniversitet, Examensarbete, Gothenburg, 2006

Åkesson, Lynn (2005) Platser som gläntor mot hemliga ordningar. *Axess*, nr 4, s. 35-37

6.3 Internetreferenser

www.ne.se/kulturmiljövård hämtat den 24 maj 2011, definition för kulturmiljö

www.wikipedia.se/kulturmiljö hämtat den 24 maj 2011, definition för kulturmiljö

www.wikipedia.se/kulturarv hämtat den 24 maj 2011, definition för kulturarv

www.raa.se/cms/extern/kulturarv.html hämtat den 24 maj 2011, definition för kulturarv

www.raa.se/cms/extern/kulturarv/modernt_kulturarv.html hämtat den 24 maj 2011, definition för modernt kulturarv

6.4 Illustrationsförteckning

Omslagsfoto, samtliga fotografier tagna av Jenny Brantestad

III. 1 Kartbild hämtad från www.lokalakartan.se, med tillstånd från Lokala kartan

III. 2 Ekonomisk karta från Lantmäteriets historiska kartor, med tillstånd från Lantmäteriet, © Lantmäteriet

III.3 Ekonomisk karta från Lantmäteriets historiska kartor, med tillstånd från Lantmäteriet, © Lantmäteriet

III. 4 Kartbild hämtad från www.lokalakartan.se, med tillstånd från Lokala kartan

III. 5 Egen illustrerad översiktskarta

III. 6 – 38 Fotografier tagna av Jenny Brantestad

III. 39 Karta tillhörande Stadsbyggnadskontoret, med tillstånd från Ann – Catrin Kärnä

III. 40 Karta tillhörande Stadsbyggnadskontoret, med tillstånd från Ann – Catrin Kärnä

III. 41 Karta tillhörande Stadsbyggnadskontoret, med tillstånd från Ann – Catrin Kärnä

III. 42 Kartbild hämtad från www.lokalakartan.se, med tillstånd från Lokala kartan

III. 43 Fotografi taget av Jenny Brantestad

7. Bilagor - frågelistor

Verksamheten

Hur länge har du/ni bedrivit verksamhet här?

Vilken typ av verksamhet är det?

Vilken typ av kontrakt finns?

Vem är fastighetsägare?

Hur många arbetar här?

Hur många besökare/kunder har ni ungefär per dag, vecka, helg? (beroende på typ av verksamhet)

Hur kommer det sig att verksamheten finns här i området?

Lokalens utformning – hur påverkar den verksamheten?

Hur skapar den förutsättningar för verksamheten?

Hur begränsar den verksamheten?

Vet du/ni vad lokalen har använts till tidigare?

Områdets bebyggelse och struktur

Hur ser du på områdets övriga verksamhet?

Samarbetar olika verksamheter inom området? I så fall kring vad?

Påverkar områdets fysiska struktur och uppbyggnad verksamheten? I så fall hur?

Hur upplever du området när du rör dig inom det? Med avseende på; bebyggelsen, enskilda byggnader, trottoarer, gator.

Vad tycker du om byggnadernas utförande?

Framtiden och områdets utveckling

Hur mycket vet du om kommunens framtida planer för området?

Har du förhoppningar kring områdets utveckling?

Hur önskar du att området ser ut om tio år?

Hur skulle din verksamhet kunna utvecklas utifrån dagens byggnad?

Ser du några farhågor kring områdets utveckling?

Finns det svårigheter med din verksamhet utifrån dagens byggnad?
Om sådana finns, hur skulle byggnaden kunna utvecklas och förbättras?

Frågor till stadsplaneraren

Vad arbetar du som?

Hur ser du på dagens bebyggelse i Bellevue industriområde?

Hur ser du på dagens fysiska struktur i området?

Hur ser du på verksamheterna i området?

Vilken roll hade du i framtagandet av den FÖP för Gamlestaden – Bagaregården från 2006?

Finns det mera detaljerade planer kring hur Bellevue industriområde ska utvecklas?

Kommer rivningar av byggnader i området att bli aktuellt?

Finns det tankar kring nya byggnaders arkitektur?

Hur skulle du förklara begreppet blandstad?

Hur mycket tycker du att det finns av det i dagens B. I?

”Ett övergripande statushöjande...” vad innebär det?

”Områdets särpräglade karaktär som idag domineras av verksamheter och loppmarknader är intressant att värna om”. Vilka verksamheter tänker ni på mer specifikt?

Om verksamheterna ska värnas: Hur ska i så fall verksamheter som riskerar att försvinna som en eventuellt följd av högre hyror skyddas?

20 % bostäder i området – vad innebär det i husmängd?

Var kan bostäder komma att placeras?

B. I som förädlingsområde. Vad innebär det?

Vad innebär en icke- störande verksamhet?

Hur långt är tidsperspektivet för utvecklingen av området?

Vem äger marken i området?

Hur fungerar det med olika fastighetsägare i en sådan här process?

Frågor kring områdets historia

Hur länge har Kvibergs Handelsträdgård funnits här?

Hur länge har du varit verksam här?

Hur stort område har verksamheten haft?

När ändrade sig detta? Varför?

Hur såg det område som idag är Bellevue industriområde ut kring 1930 – och 40-talet?

Vad fanns här då?

Vad tänker du om området idag?

Hur ser du på er verksamhet i ett framtida perspektiv?